SANSE LIG LÆR ING

Roskilde Universitet
3. Semesterprojekt E21

Forfattere:
Ingeborg Møller
Cecilie Paulsen
Mia Thaves
Emma Rask
Loulou Wittenburg

Vejleder:
Lise Gala

illustration: ©Sisters Hope

Roskilde Universitet
3. semesterprojekt
Humanistisk bachelor
E21

Sisters Hope Home

3. semester projekt Efterår 2021

Gruppemedlemmer:

Loulou Wittenburg 70621

Cecilie Paulsen 70540

Emma Rask 71872

Ingeborg Møller 70771

Mia Thaves 70537

Eksamensnummer: V2124814412

Vejleder:

Lise Galal

Anslag: 118.359

Abstract

This project examines what effect sensuous learning has on the way we experience ourselves, others, and the relation in between, through Sisters Hope's performance installation: Sisters Hope Home.

Its scientific position consists of a phenomenological perspective since it covers subjective sensory experiences. Through ethnographic fieldwork, the analysis will consist of our own experience in Sisters Hope Home and notebooks from their opening work Inhabitation. Therefore this project also moves within the perimeters of arts-based research.

In order to help understand and examine the subject, this project will account for sensory ethnography through anthropologist Sarah Pink, in which the researcher integrates in the sensoric space while doing fieldwork to gain a deeper understanding of the subject.

Furthermore it accounts for the elements that frames a performance, which theater historian Erika Fischer-Lichte believes consists of: *mediality, materiality, semioticity* and *aestheticity*. Together these illuminate the *bodily co-presence* between the spectator and the performer, the temporary position of time and space, the interpretation that depends on the specific moment and the relation between the aesthetic and the sensuous.

The analysis focuses on the many performative elements that Sisters Hope Home uses, what effect they have on the participants and how this creates our relationship with the world around us. It illuminates the overwhelming sensory impressions, such as the aesthetics, rituals, the relationship with our host The Timer, our poetic self and each other. Likewise, it focuses on the contrast between the otherworldly and our everyday life. This creates mixed reactions to how the participants explore their poetic self and pass them on from the walls of Sisters Hope Home and implement them to create a sensuous society.

These findings will then help discuss the potential of gaining a deeper sensuous understanding of the world through Sisters Hope Home. As well as the challenge in transferring something which is semipermanent into something persistent.

The project concludes that the participants long for a deeper sensuous connection with themselves and others, which clarifies the potential that Sisters Hope Home has. Through arts-based research, it stands clear that there is potential for creating a deeper sensuous experience with the world outside of Sisters Hope Home as well, since more research is opening up for arts-based methods such as sensory ethnography.

Indholdsfortegnelse

Abstract **1**

Indledning **4**

Motivation **4**

Problemfelt **5**

Problemformulering 6

Teori **6**

Begrebsafklaring af sanselig læring *6*

Begrebsafklaring af det poetiske selv *7*

Præsentation af Sisters Hopes performance metoder *7*

Det poetiske selv *8*

At skabe et tableau *8*

Interaktivitetsdesignet – at arbejde som interaktiv performer *9*

Introduktion til Sisters Hope *9*

Introduktion til Sisters Hope Home *10*

Sanselig etnografi *12*

Performancekunst *14*

Rummelighed og æstetik *14*

Projektets videnskabsteoretiske ståsted **19**

Metode **20**

Dimensionsforankring *21*
Subjektivitet & Læring 21
Filosofi & Videnskab 21

Arts-based research & methodology *21*

Afgrænsning og metodiske valg *23*
Sanselig etnografi og feltarbejde 23
Ekspertinterview med Gry Hallberg 24
Notesbøger & egne noter 26

Analyse **26**

Oplevelse før opholdet i SHH *27*

Den overvældende sanselighed *28*

Anden-verdenslighed *33*

Forbundethed *39*

Frihed vs. det intimiderende *42*

Oplevelsen efter opholdet i SHH *45*

Diskussion **46**

Potentialet for sanselighed udenfor Sisters Hope Home *46*

En økologisk forbundethed *48*

Forståelsen af det poetiske selv gennem notesbøgerne *49*

Det sanselige potentiale i videnskaben *51*

Konklusion **51**

Referenceliste **54**

Indledning

Vi befinder os på tærsklen til et paradigmeskift inden for forskningens verden (Rolling 2010). Måden vi indgår i samfundet på, samt hvordan vi forstår den har i høj grad været præget af rationalitet (Hallberg 2021: 12). Der begynder nu at komme et andet fokus. Et fokus på områder såsom sanselighed, kunstneriske praksisser og forskning inden for disse; og hvordan en inkorporering af dette kan udvide vores måde at lære, forstå os selv og hinanden samt lave videnskab på (Hallberg 2021). Dette projekt indeholder en undersøgelse af sanselig læring og dens potentiale for at udvide vores forståelse af verden. Undersøgelsen er forankret i performance-installationen *Sisters Hope Home*, hvor man gennem en beboelse i værket, kan undersøge og udfolde ens sanselighed.

Motivation

Vores motivation for projektet startede ud med en fælles interesse for feministisk aktivisme; herunder aktivisme med en økologisk og bæredygtig tilgang. Under vores research indenfor dette område, fandt vi frem til performancegruppen *Sisters Hope*. Hvilken tilknytning Sisters Hope har til denne tilgang, samt hvordan de forstår sammenhængen mellem økologi, bæredygtighed og sanselighed, vil vi belyse i vores opgave. Vi undersøgte performancegruppen nærmere, og opdagede deres seneste projekt kaldet Sisters Hope Home. Dette projekt befinder sig i en tidligere SFO i Hedehusene, der nu er blevet forvandlet til en femårig performance-installation. Sisters Hope Home åbnede d. 7.10.21 og vi kommer derfor til at være nogen af de første, der har undersøgt og skrevet projekt om hjemmet. Vores metodiske overvejelser bevægede sig inden for antropologi med et ønske om at udføre feltarbejde i det nyetablerede hjem.

Her så vi Sisters Hope Home som en oplagt mulighed, da vi kunne få lov til at komme ud og opleve hjemmet på egen krop. Gennem vores undersøgelse opstod interessen for, hvordan man kan bruge sanselighed, da dette er et hovedområde inden for Sisters Hope Home. Dette ledte os videre til at undersøge, hvorvidt deres sanselige metoder har et potentiale for at skabe en anderledes og bredere verdensforståelse. Dette er en af Sisters Hopes generelle målsætninger (Hallberg 2021: 10f).

Fremadrettet i rapporten omtaler vi Sisters Hope Home som *SHH*.

Problemfelt

Der er i de senere år begyndt at komme øget fokus på en mere kunstnerisk-baseret videnskab, hvori alternative læringsmetoder, såsom sanselig læring, udfordrer de traditionelle måder at opfatte videnskab på (Slattery i Rolling 2010: 106). Vores projekt undersøger, hvordan sanselighed kan præsenteres som et bud på et modsvar til det nuværende paradigme. Dette håber vi på at kunne komme frem til i SHH.

Sisters Hope arbejder på at manifestere en mere sanselig og poetisk tilgang til hverdagen: *"*Sisters Hope, hvis praksis udfolder sig i et krydsfelt mellem performance, aktivisme og undervisning og kredser om udviklingen af et mere sanseligt orienteret samfund (...)" (Garfield 2020). De arbejder derfor ud fra et ønske om at udfolde det sanselige i det hverdagslige.

Vi vil undersøge, hvilke greb de bruger i SHH for at opnå dette, samt hvilket potentiale denne sanselige tilgang har. Vores projekt er udsprunget af et ønske om at belyse samfundsmæssige problematikker gennem feministisk aktivisme med et fokus på aktivisme gennem performancekunst. Vi har gennem en dialog med performancegruppen Sisters Hope etableret et samarbejde, der skal give os indblik i sanselighed og performance-greb. Nærmere vil vi undersøge, hvordan disse greb danner rammerne om en performance, og hvordan denne kan opleves som et mulighedsrum for sanselig bevidsthed. Vi har fået muligheden for at indtage en rolle både som forskere gennem feltarbejdet i hjemmet og som deltagere i performancen.

I en artikel fra Kunsten.nu, efterlyser Gry Hallberg, stifter af Sisters Hope, et samfund hvor kapitalismens beskadigelse af vores omgivelser ikke finder sted (Garfield 2020). Hertil ses den sammenkobling, som det økologiske og bæredygtige har med sanselighed: "I økologisk teori er det netop centralt at erkende altings forbundethed, for du destruerer ikke dine omgivelser eller den anden, når de er en del af dig selv" (Garfield 2020). Hertil skal kort nævnes, at Hallberg og Sisters Hope i 2008 bruger begrebet *økologisk*, da blandt andet klimakrisen blev omtalt som den økologiske krise. I dette projekt lægger vi os i forlængelse af Hallbergs udlægning af *økologisk* som et begreb, der dækker over bæredygtighed samt økologisk vs. økonomisk tænkning (Hallberg interview, 10:17).

Men hvordan ændrer vi vores syn på og ageren i verden? Ifølge Sisters Hope kan man skabe forandring gennem en mere sanselig tilgang. Dette gælder både i forhold til os selv, til at forstå os på andre mennesker, samt skabe en mere bæredygtig tilgang til vores væren i verden.

I og med SHH de næste fem år vil være Sisters Hopes hovedprojekt, finder vi det relevant at benytte os af denne som casestudy til at kunne undersøge det sanselige potentiale nærmere. SHH er dedikeret til formålet om at skabe et sted, hvor man kan udforske og dyrke sin egen sanselighed. Huset er rodfæstet i kunstbaseret forskning, hvor en beboelse af det sanselige og poetiske menes at have et forandringspotentiale (Sisters Hope, tilgået d. 1.11.21)

Problemformulering

Ud fra ovenstående problemfelt har vi udarbejdet følgende problemformulering:

Hvordan arbejder Sisters Hope med sanser i installationen: Sisters Hope Home, og kan sanselig læring ændre måden, vi ser os selv og andre på samt skabe en større forbundethed med hinanden og vores omgivelser?

Teori

I det følgende afsnit vil vi præsentere opgavens teoretiske grundlag. Vi vil komme med en kort introduktion til Sisters Hope samt SHH. Vi vil derudover begrebsafklare for de relevante begreber i projektet. Yderligere redegør afsnittet for vores benyttede teoretikere Sarah Pink og Erika Fischer-Lichte. Pink om hendes teori om sanselig etnografi og Fischer-Lichtes teori om performance.

Begrebsafklaring af sanselig læring

Vi vil i denne rapport benytte begrebet *sanselig læring.* Det skal hverken forstås, at sanselighed er et begreb for sig selv, eller at læring er et begreb for sig selv. Derimod bruger vi det som et paraplybegreb over den praksis, Sisters Hope benytter sig af med særlig fokus på, hvordan de bruger det i SHH. Derfor skal læring, som ofte vil henlede tankerne på et undervisningsforløb i for eksempel folkeskolen, ikke forstås på samme måde i denne rapport. Med læring mener vi læring i alle former og ikke kun akademisk. Det er læring i form af udvidelse og udvikling af ens forståelse af sig selv, af andre og af verden. Sisters Hopes begreb om læring kan ikke stå uafhængigt af sanselighed. De to kan ikke adskilles, og vi kan derfor ikke kigge på sanselighed og læring som noget hver for sig, men i stedet som gensidigt afhængige.

Begrebsafklaring af det poetiske selv

Først og fremmest er det vigtigt at orientere sig i det sprog, som Sisters Hope beskriver sig selv med, og hvordan det stemmer overens med vores teoretiske afsæt. Dette vil vi kort redegøre for i følgende afsnit.

SHH benytter sig af metoden, de kalder *det poetiske selv* (Hallberg 2021; Senderovitz 2017). Dette poetiske selv skabes ved at undersøge, det Sisters Hope omtaler som det iboende poetiske potentiale. Det skal hermed forstås, at vi alle besidder noget indre, noget poetisk, der kan give anledning til at udvide vores hverdagslige selv i en mere sanselig retning (Senderovitz 2017: 19). Ideen med det poetiske selv er ikke at påtage sig en rolle, men skal snarere ses som en udvidelse af det, du allerede er. Ved at udforske denne udvidelse, mener Sisters Hope, at vores selvforståelse samt vores verdensbillede kan udfordres og udvikle sig i en retning, der hidtil ikke har været åbenlys (Hallberg 2021). Når Sisters Hope benytter sig af ord som poetisk, må vi være påpasselige med at konkludere præcis, hvordan det intenderes. Sisters Hope benytter sig i høj grad af abstrakte formuleringer. Dette bliver beskrevet af performeren The Timer, som også fungerede som vores *host* - vores vært under opholdet: "It is abstract, because we work abstractly" (Emma, bilag 3).

Timer udtaler sig også om, hvordan Sisters Hope beskriver deres projekt og om hendes fortolkning af det poetiske selv. Hun udtaler, at Sisters Hopes formuleringer tager udgangspunkt i sanserne i stedet for logik. Derfor kan det tage noget tid at afkode, da det ikke er noget, vi er vant til. Det kan være svært at forstå, fordi det arbejde de laver er abstrakt, hvilket præger deres sprog. I forhold til det poetiske selv, beskriver hun hvordan, vi ofte har en masse ideer om, hvordan vi bør være. Men Timer tolker det poetiske selv og det rum, SHH har skabt, som en mulighed for at inkorporere sider af sig selv, man ikke får lov at udfolde i hverdagslivet: "For me it is a way to separate the way I think (...) in my everyday" (Timer, bilag 3).

Vi har valgt at afgrænse os og forsøger ikke at undersøge, hvilke funktioner disse abstrakte tilgange har, samt hvordan de udføres. Vi lægger os i stedet i forlængelse af deres egne beskrivelser af deres praksisser og bearbejder dem ud fra vores udvalgte metoder og empiri.

Præsentation af Sisters Hopes performance metoder

I artiklen *Sisters Hope Performance Metode - Sanselig Læring* (2018) skriver Hallberg om deres fremgangsmåde. Metoden er bygget op omkring tre øvelser: *Det poetiske selv*, *at skabe*

et tableau og *interaktivitetsdesign – at arbejde som interaktiv performer*. Artiklen er skrevet med udgangspunkt i et af deres andre projekter kaldet *Sisters Academy*. Selvom metoden ikke direkte kan overføres til SHH, kan den være med til at kaste lys over dele af deres tanker bag samt valg og brug af performance-greb.

Det poetiske selv

Sisters Hopes metode tager først og fremmest form gennem skabelsen af det tidligere nævnte poetiske selv. Måden man finder frem til sit poetiske selv er gennem øvelsen, de kalder 'poetisk selv-øvelsen'. Denne beskrives som en form for drømmerejse, der finder sted gennem et immersivt og fordybende performance-greb (Hallberg 2018: 1). Hallberg henviser i artiklen til teaterteoretiker Josephine Machon, som beskriver begrebet *immersive* og dets relaterede former: "(...) to 'immerse' is to 'dip or submerge in a liquid', whereas to 'immerse oneself' or 'to be immersed', means to involve oneself deeply in a particular activity of interest." (Hallberg 2018: 4). I øvelsen stilles de deltagende forskellige spørgsmål, som er rettet mod deres poetiske selv - blandt andet det poetiske selvs alder og navn. Den afsluttende opgave består i at tage stilling til det poetiske selvs livshistorie og herved visualisere, hvordan det poetiske selv ser ud. Under dette trin pakkes en garderobe, litteratur og andre genstande, der knytter sig til det poetiske selv. Gennem denne eksternalisering gøres man klar til at tage det næste skridt til det, der kaldes 'at skabe et tableau' (Hallberg 2018: 1).

At skabe et tableau

Andet skridt i Sisters Hopes metode handler om at overføre det poetiske selv til den fysiske virkelighed. Dette kalder de at skabe et tableau. Denne proces beskriver de som en slags visualisering af personens poetiske liv, både for individet selv men også overfor andre. Det poetiske selv findes gennem en individuel rejse, hvorimod eksternaliseringen af det poetiske selv i det fysiske rum ofte sker i større grupper, da det poetiske liv skal synliggøres for andre (Hallberg 2018: 2f). Denne del af metoden indeholder en del elementer, som ikke bruges i SHH, og er derfor ikke beskrevet her. Men i hjemmet omtaler man sig selv og hinanden med det poetiske selvs navn, og er på den måde med til at manifestere ens poetiske selv.

Interaktivitetsdesignet – at arbejde som interaktiv performer

I denne sidste del af metoden ligger fokusset på relationer, og hvordan man møder andre fra ens ny-skabte poetiske rum. Begrebet *relationel kunst* bruges i denne sammenhæng (Hallberg 2018: 5). Hallberg skriver i artiklen om teoretikeren Nicolas Bourriuad, der beskriver relationel kunst, som noget der åbner op for nye: "(...) udvekslingsmuligheder end dem, som er fremherskende i dette system" (ibid.: 5). Der skabes dermed en ny måde at være til stede med hinanden på. Ved at være en del af kunstværket og deltage aktivt, som man gør i SHH, ændrer kunsten også form fra at være noget, man blot iagttager, til at blive eksistentielt og socialt. Dette gør ifølge Hallberg også det sanselige, poetiske og kunstneriske mere tilgængeligt for alle (Hallberg 2018; 2021).

Introduktion til Sisters Hope

Sisters Hope er som nævnt en performance-gruppe, der arbejder proaktivt for at manifestere en mere sanselig og poetisk verdensforståelse.

De arbejder i krydsfeltet mellem performancekunst, forskning, aktivisme og pædagogik. Projektet er grundlagt af Gry Worre Hallberg og hendes søster Anna Lawaetz i 2007 (Sisters Hope, tilgået d. 1.11.21). Lawaetz er dog ikke længere del af arbejdet med Sisters Hope.

Sisters Hope arbejder ud fra et ønske om at skabe et mere sanseligt orienteret samfund, hvor alt er forbundet - det de kalder for *Sensuous Society*. I Hallbergs Ph.d.-afhandling findes Sisters Hopes *Sensuous Society Manifesto*. Her beskrives grundlaget og formålet med Sisters Hope (Hallberg 2021: 10f). Ved finanskrisen i 2008 så Sisters Hope en mulighed, der skulle handles på. Ifølge Hallberg skabte krisen en åbning, som hun mente, gjorde det muligt at skabe et nyt paradigme (ibid.). Hallberg skriver med henvisning til kritisk teori, at økonomi har været den drivende faktor i samfundet. Ligeledes har ideen om det rationelle som ideal stået på siden Oplysningstiden. Rationel tænkning er blevet tillagt stor værdi og økonomiske principper som effektivitet, pligt og disciplin. Disse gennemtrænger vores institutioner og kultur. Men ifølge Hallberg er dette ikke en langtidsholdbar levemåde. Dette, mener hun, kan ses ud fra de problematikker, vi står overfor, som eksempelvis den forestående klimakrise. Sisters Hope mener, at det rationelle som ideal skal erstattes med en langt mere æstetisk tilgang til verden, hvor de værdier der fylder, er "(…) poetic encounters, imagination, inspired creation, desire, fantasy and not least the sensuous experience of, and engagement in the world." (Hallberg 2021: 12). Hallberg beskriver, hvordan et fokus på sanselighed og æstetik kan ses som en

grundpille i et alternativt samfund "(...) *Sensuous Society* repræsenterer en mulig fremtid, hvor verden, som vi kender den af i dag, er gjort til ende og erstattet af det sanselige samfund, der placerer den æstetiske dimension som omdrejningspunkt for hele samfundsstrukturen, væren og samværen. På den måde bliver det æstetiske den organiserende præmis." (Garfield 2020). Det er også ud fra disse tanker og overbevisninger, at Sisters Hope har skabt SHH.

Introduktion til Sisters Hope Home

SHH er en nyoprettet performance-installation, der ligger i Hedehusene. Hjemmet har tidligere været en SFO, men er nu om-designet af performancegruppen Sisters Hope. Hjemmet er en semi-permanent installation, som vil forblive der de næste fem år. Her kan man komme og bo i en given periode. Skabelsen af og opretholdelsen af hjemmet er blandt andet gjort muligt grundet økonomisk støtte fra Realdania (Sisters Hope, tilgået d. 16.12.21). Æstetikken i SHH består af tunge molton gardiner, svagt oplyste rum og tykke gulvtæpper, som er med til at sætte de fysiske rammer i hjemmet. I rummene er der forskellige farver, og den generelle farvepalette består primært af lilla, rødt og blåt. Derudover spilles der musik og soundscapes døgnet rundt i alle rum.

Når man først ankommer til SHH, bliver man taget imod af en host, som er en performer, der er ansat af Sisters Hope, og som er sammen med de deltagende under opholdet. De tager som det første én gennem en *initiering* (Hallberg interview, 26:10). Her bliver man ført ind i hjemmet og efterlader objekter såsom telefon, nøgler og andre hverdagslige elementer.

Man får udleveret en notesbog, man skriver i under opholdet og afleverer igen, når man forlader hjemmet. Herefter bliver notesbøgerne en del af arkivet i SHH, som andre kan få lov at tilgå. I den periode man er i huset, kan der være forskellige sessioner, som har fokus på det sanselige. Disse kan både afholdes af performerne i SHH eller af de besøgende.

Når ens ophold er slut, skal man igennem det de kalder *exist*, som er en form for afskedsritual. Her afleverer man sin notesbog og er for en stund sammen med en host for at tale om ens oplevelse under opholdet. Man har her også mulighed for at aflevere objekter til deres arkiv. Disse kan være nogen, man har lavet, fundet eller som på andre måder har forbindelse til ens ophold. Herefter forlader man hjemmet.

Under beboelsen i SHH er der visse dogmer, som skal fremme følelsen af at være i det *anden-verdenslige* og øge fokusset på sanserne. Anden-verdenslighed bliver et begreb der optræder

gennem denne rapport. Dette dækker over den følelse af fremmedhed som SHH forsøger at fremprovokere (Hallberg interview, 20:20).

Dogmerne i SHH vil vi fremover betegne som regler, da det i vores optik er en mere klar beskrivelse. Reglerne er: ingen elektronik, alt skal *debrandes* (ingen synlige brands på tøj eller lignende), tøj skal være sort eller hvidt, man taler ikke under måltider og når man taler, er det på engelsk. Derudover opfordres man generelt til at tale lavere og bevæge sig langsommere.

© Sisters Hope

I huset bruges et anderledes talsystem, som man skal kende, hvis man for eksempel vil vide, hvad klokken er. Der er kun ét ur i hjemmet med symboler fra SHH's eget talsystem. Det er det eneste sted, man kan orientere sig om klokken, ellers er det performerne, der holder styr på tiden.

Klokken 22 slukkes lyset i soveværelset og der skrues ned for musikken, men den stoppes ikke. Om morgen bliver man vækket ved, at en af performerne kommer ind og ringer på en klokke, hvorefter det meddeles, hvornår der er morgenmad.

Der er under ens ophold mulighed for at udfolde sin egen praksis. Denne kan bestå af mange forskellige aktiviteter som for eksempel at tegne, danse eller bruge forskellige materialer til at undersøge det sanselige. Der er i hjemmet flere forskellige rum til rådighed til dette formål.

Vi har under vores ophold i SHH indsamlet empiri i form af afleverede notesbøger fra SHH's åbningsperformance *Inhabitation*. Her var der mulighed for at være i hjemmet fra d. 7.10.21 - 14.10.21. Man købte billetter til et døgn ad gangen, men nogle valgte at købe billetter til flere dage. Af den årsag deltog mange i Inhabitation, og det er deres afleverede notesbøger, der danner empirisk grundlag for vores analyse.

Sanselig etnografi

En af de teoretikere vi vil benytte os af i vores projekt, er den britiske antropolog og etnograf Sarah Pink (2009). Pink arbejder indenfor visuelle etnografiske metoder herunder sanselig etnografi. Vi vil bruge Pinks teori til at redegøre for vores metodiske tilgang til vores empiriske indsamling samt formidlingen af sansede oplevelser.

I hendes bog *Doing Sensory Ethnography* (2009) skriver Pink, at "The written word" er den mest indlejrede og udviklede form for etnografisk repræsentation og benyttes som teknik til den videnskabelige kommunikation (Pink 2009: 4). Men når det kommer til at beskrive det sansede, kan det være en udfordring at formidle oplevelsen gennem det skrevne. Hun beskriver også, hvordan læseoplevelsen som helhed er sensorisk, fordi miljøet hvori teksten læses, samt hvordan læseren kropsligt responderer på teksten, er med til at påvirke oplevelsen og forståelsen. Begge er medvirkende til den helhedsforståelse, vi får af det, vi læser (ibid.: 7). En af strategierne inden for sanselig etnografi er at inddrage læserne sanseligt gennem forskellige øvelser, som for eksempel at få læseren til at være bevidst om sine egne sensoriske "ways of knowing" (Pink 2009: 5). Disse øvelser kalder hun for orienterings-øvelser. Her kan læseren blive bedt om at skulle forestille sig at drikke vand fra et glas, for så derefter at skulle reflektere over dette og beskrive oplevelsen. Pointen er her, at det er udfordrende at skulle formidle en levet oplevelse. Særligt når det omhandler en praksis, man kender på egen krop, som man ikke regelmæssigt overfører til noget andet - for eksempel det skrevne. Pink beskriver, hvordan formidlingen af det sansede aldrig bliver det samme som den oplevelse, de deltagende har. Dette gør sig også gældende, selvom man i stedet for skrevet tekst bruger soundwalks og lignende til at præsentere sin forskning. Hun pointerer, at det har et potentiale til at udvide forståelsen:

> "None of these methods of communicating about sensory knowing discussed above provides readers with the same sensory experiences of the ethnographer or research participants discussed in such texts. They may, however, offer readers a basis from which to understand the experiences of both researcher and research participants and deeper reflexive understandings of their own sensory awareness" (Pink 2009: 8).

Vi kommer i vores projekt til at stå overfor den udfordring at skulle formidle vores oplevelse af det sanselige, som vi oplever under vores ophold hos SHH. Vi bruger derfor Pinks teori til at belyse vanskeligheden ved at overføre sanselige oplevelser til skreven tekst.
Pink skriver følgende:

> "Scholarly writing remains a central, and I believe crucial, medium for the description, evocation, argument and theoretical debating of ethnographic research that attends to the senses. Yet conventional scholarly practice is limited in its capacity to communicate about the directness of the sensory and affective elements of emplaced experience." (Pink 2009: 2).

Her beskriver hun, hvordan akademisk skrivning ikke nødvendigvis er dækkende nok, især når det kommer til sanselig etnografi, fordi det sanselige er så svært at videreformidle. Men dog er det stadig en central del af formidlingen af akademiske undersøgelser.

Det at forsøge at udvide læserens forståelse af det undersøgte felt kan, ifølge Pink, være med til at skabe nye niveauer af bevidsthed omkring deres egen selvforståelse. Læseren får muligheden for at bruge egne oplevelser til at forstå og værdsætte andres forståelser af verden. Denne form for øvelse kan være med til at skabe en tværkulturel forståelse ved at producere og skabe sansende intimitet sammen med andre mennesker (ibid.: 2f). Dette aspekt af teorien er relevant i forhold til SHH. De skriver blandt andet, at de gennem den sanselige oplevelse vil skabe en følelse af at være forbundet til hinanden og ens omgivelser. Dette håber de har den effekt, at det får de deltagende til at begynde at agere anderledes i forhold til hinanden og verden (Garfield 2020).
Pink kommer ind på, hvordan formidlingen af sensorisk etnografi har et potentiale i forhold til, hvordan man forstår andre i det felt, som er blevet undersøgt. Hun skriver blandt andet om etnografen Toby Bulter, der har lavet soundwalks. Han skriver følgende:

> "The recordings slowed walkers down, gave people time to consider their surroundings and experience other people's memories in a more sensitised way. Hearing authentic voices from other people also seemed to make people empathise towards the community that they listened to, despite their prior assumptions or even antipathy towards, say, houseboat dwellers or West London bungalow owners." (Bulter i Pink 2009: 18).

Pink sætter her fokus på det potentiale, som SHH også er inde på i forhold til, hvordan den sanselige oplevelse kan udvide deltagernes forståelse af sig selv, andre og verden.

Performancekunst

I følgende afsnit vil vi via teaterhistoriker Erika Fischer-Lichte (2014) redegøre for, hvilke elementer der opbygger en performance samt kort perspektivere disse begreber til SHH. Dette gør vi med afsæt i *The Routledge Introduction to Theatre and Performance Studies* (2014).

Indledningsvis vil det være relevant at få en forståelse for, hvornår man kan beskrive noget som en performance. Konceptet *performance art* kommer af teaterverden, hvori performancegrupper eksperimenterede med nye udtryk i både Europa og USA i 1960'erne (Fischer-Lichte 2014: 8). I forlængelse af en bredere forståelse af performance, begyndte den akademiske verden også at se andre forskellige fysiske rammer som teatralske og performative. Et show var ikke længere noget, der kun blev opstillet i teatret eller andre kunstneriske sammenhænge - for eksempel kunne en retssag også opleves som en performance (ibid.). Denne grundforståelse lægger vi os i forlængelse af, når vi anskuer hverdagslige elementer fremstillet som en performance.

Fischer-Lichte udlægger en performance som noget, der sker mellem performerne og deltagerne (Fischer-Lichte 2014: 18). En af de teoretikere Fischer-Lichte trækker på, er tyske teaterhistoriker Max Hermann (1865-1942). Han kalder dette mellemliggende fokus for et slags spil, der foregår mellem alle tilstedeværende. Her fungerer beskuerne nærmest som dem, der skaber performancen, idet det er deres opfattelse og fysiske reaktioner, der har betydning for formningen (ibid.). Teorien om at det der sker mellem performeren og deltagerne, gør sig især relevant i SHH, der ikke er bygget op efter et fast forløb, men derimod afhænger af publikums deltagelse og tilstedeværelse.

Rummelighed og æstetik

Eftersom SHH er en interaktiv performance, er det relevant at få en forståelse for, hvad en performance indebærer, samt hvordan dette har indvirkning på de enkelte områder i

performancen og helhedsoplevelsen heraf. Fischer-Lichte kortlægger performancens delelementer og sammenhængen herimellem. Disse tager vi afsæt i for at skabe en mere nuanceret forståelse for, hvordan vores oplevelse i SHH kan analyseres gennem greb indenfor performanceteori.

Fischer-Lichte forstår begrebet performance ud fra Hermanns definition der lyder på, at en performance fremgår som en opstilling, hvori både arrangører og deltagere indgår (ibid.: 18). Rollerne kan herimellem skifte, så selv den deltagende kan ende med at blive arrangør. Det er interaktionen mellem de involverede, der dikterer forløbet i performancen. Rammerne er sat af arrangørerne, men de deltagende kan samtidigt forme disse (ibid.).

Som tidligere nævnt er SHH ikke bygget op om et fast forløb jævnfør Hermann. Derfor er dette teoretiske udgangspunkt især relevant inden for ustrukturerede performances, som Sisters Hope arbejder med i deres *Manifestations* (Hallberg 2021: 35). Manifestations bruger Sisters Hope som begreb til at beskrive deres performances, hvor de arbejder ud fra deres grundlæggende principper (ibid.). 'Ustrukturerede' skal her forstås som, at impulsivitet og fleksibilitet er to afgørende elementer i SHH's daglige program, og at deres performere udarbejder programmer løbende i samarbejde med deltagerne. Det oplevede vi under vores ophold, hvor vi havde mulighed for at planlægge opholdet i samarbejde med Timer:

"(...) Efter morgenmaden mødtes vi i The Sun Room og lavede øvelser. Vi lavede et dagsprogram med Timer, kunne godt lide den måde vi planlagde sammen på." (Emma, bilag 3).

Fischer-Lichte redegør for underbegrebet *Bodily Co-presence* (Fischer-Lichte 2014: 19). Dette begreb dækker over en kropslig tilstedeværelse, der ofte er tydeligere i en performance, end i andre situationer som kan anskues som en performance - for eksempel et teaterstykke, hvor grænserne mellem tilskuer og aktør er hårdere optrukket (ibid.).

Ifølge Fischer-Lichte kan en performance kortlægges gennem fire hovedelementer: *mediality, materiality, semioticity, and aestheticity* (ibid.: 18).

Mediality dækker over det førnævnte samarbejde, der opstår mellem performere og deltagere i performancen. Performancen formes af begge parter (ibid.). *Materiality* synliggør midlertidigheden i performances. Den foregår i fastlagt tid og rum i en given periode – i SHH's tilfælde over fem år – og udvikler sig inden for disse rammer frem for at have et fastlagt mål eller slutprodukt. Det er altså ikke meningen, at performancen nødvendigvis skal give alle parter den samme betydningsdannelse. Den korte tidshorisont for frembringelsen af performancens elementer gør, at disse kun kan blive fortolket i momentet. Dette kaldes for the

semioticity of performances (ibid.: 19). Ifølge Fischer-Lichte vil disse tre elementer i fællesskab danne den overordnede oplevelse af en performance, samt hvilke æstetiske udtryk der skabes i performancen. Her gør sidste hovedbegreb *aestheticity* sig relevant (ibid.). Den sanselige oplevelse hænger, ifølge aestheticity, sammen med det æstetiske. Dette betyder at det æstetiske former det visuelle udtryk, som deltagerne skaber ud fra deres sanselige gøren, væren og mærken. I samarbejde med dette skaber det visuelle udtryk omvendt den sanselige oplevelse. Her bemærkes vekselvirkningen mellem de fire begreber. Det er disse områder vi, i undersøgelsen af SHH, vil fokusere på, idet de tager udgangspunkt i sanselighed og æstetik. Læren omkring disse forskellige performance-greb vil hjælpe os til at forstå, hvilke greb SHH bruger, samt hvordan de har betydning for deltagernes oplevelse.

Ifølge Fischer-Lichte kan oplevelsen af en performance ændres afhængigt af, hvilke aktører eller deltagere der oplever den samt hvilke rum og tidsperioder, den udføres i (ibid.: 19). Selvom indholdet ikke ændres, spiller bodily co-presence alligevel en rolle for, hvilken forståelse der skabes. Beskuerens reaktioner kan både opleves indadvendte i form af fantasier og refleksioner, og udadvendte i form af eksempelvis gråd, grin eller vrede (ibid.). For eksempel kan performerne tilpasse deres optræden til det pågældende publikum - eksempelvis ved at tale højere eller lavere, bevæge sig mere eller mindre intenst. Ligeledes kan beskuernes deltagelse blive motiveret eller demotiveret af disse påvirkninger. Dette kaldes for *autopoietic feedback loop* (ibid.: 20).
Der er altså forskel på iscenesættelse og performativitet. Hvor iscenesættelse beskriver tiden og udseendet af performerne og eventuelle genstande, beskriver performativiteten samspillet mellem tilskuerne og performerne. Dette gør sig relevant i følgende citat:

> "Because performances develop through the interplay of everyone involved, they enable the participants to experience themselves as subjects acting and affecting others as well as reacting to and being affected by others. As subjects they are neither fully autonomous nor entirely determined, partaking in and partially responsible for the situation in which they are engaged" (ibid.: 21).

Her udlægger Fischer-Lichte, hvordan en 'manipulation' af aktørerne og tilskuernes rolle er essentiel i performances som SHH. Ved ikke at give tilskuerne en passiv rolle, som i et teaterstykke, aktiverer Sisters Hope deres deltagere som aktører (ibid.: 22). Derimod bliver deltagerne en central del af performancens udtryk såvel som dens udvikling. Hertil skal forstås,

at performernes indsats alene ikke skaber værket SHH, men at de derimod kun kan eksistere i kraft af gæsternes deltagelse, der gør dem til med-performere.

I og med en en performance er bevægelig og evigt-forandrende, kan det være svært at definere dens *materiality*. Derfor fokuserer Fischer-Lichte på tre delelementer, der kan tydeliggøre dette greb: *spatiality, corporeality and tonality* (ibid.: 23f).

Spatiality beskriver det fysiske rum, performancen foregår i. Dette dækker både over det rum, som allerede eksisterer – i SHH's tilfælde en tidligere SFO – samt det rum der skabes i og af performancen (ibid.: 23). Dette rum er betinget af dele såsom: bevægelse, lyde, lugte, materialer samt performere og deltagere. Ligeledes dækker begrebet spatiality over den måde, rummet *ikke* bliver brugt, og hvilke resultater dette kan afgive. Dette er især relevant i SHH, da den er blevet formet efter det allerede eksisterende rum og ikke omvendt. Ifølge Fischer-Lichte behøver rummet i sig selv ikke at være skabt til at skulle indeholde beskuere og performere (ibid.: 23f).

Corporeality beskriver den forbundethed, der findes mellem performer og performance. De er ikke adskilt ifølge Fischer-Lichte (ibid.: 25). Det er deres kroppe der skaber, og dermed producerer de ikke noget som er i fast form på samme måde, som et maleri eksempelvis er det (ibid.). Kroppen og performerens brug af denne som værktøj bliver derfor relevant for, hvordan performeren tænker om og former sin karakter. Dette forhold vil også have betydning for publikums forståelse af karakteren (ibid.: 29).

En vigtig pointe i forhold til det kropslige er udlagt af teaterdirektør Jerzy Grotowski (1933-1999), der mente, at "being a body and having a body" ikke er adskilt fra hinanden (ibid.: 30). Kroppene spiller ikke en karakter, men udfolder i stedet det, som de allerede indebærer. I forlængelse forstærkes dette gennem brug af for eksempel bestemte beklædningsgenstande og makeup og lignende (ibid.). Kroppen som værktøj er især relevant til at forstå Sisters Hopes brug af det poetiske selv. Her bliver det, de allerede indebærer forstærket gennem et tableau – en samling af rekvisitter (Hallberg 2018).

Til sidst beskriver *tonality* de nærmere ikke-permanente elementer, der befinder sig i en performance (Fischer-Lichte 2014: 34). Her nævnes især lyd som et stærkt flygtigt element. Lyd har især en sanselig indvirkning, og kan ifølge Fischer-Lichte skabe en relation mellem dem, der lytter og det rum, de befinder sig i (ibid.: 35). Dette dækker ikke kun tale men også sang, musik og andre lyde som gråd, grin og lignende udbrud. Den måde, hvorpå lyde kan formes gennem stemmebrug eller elektronisk teknologi kan være med til at skabe helhedsindtrykket af performancens æstetik. Valg af lydspor, musik eller mangel på samme

kan derfor blive lydens sprog, som kan fortolkes og påvirke den sanselige oplevelse i rummet (ibid.: 35f).

Fischer-Lichte understreger også vigtigheden ved *rhythm* i en performance (ibid.: 36). Hertil skal ikke nødvendigvis forstås en rytme som for eksempel en stortromme, eller hvad ordet rytme ellers har af konnotationer, men derimod rytmen som noget repetitivt: "An element is introduced and repeated in ever new variations. A second element is added and repeats in variation, then a third, and so forth. The variations range from minimal elevations to near complete reversals." (ibid.: 37). Jævnfør Fischer-Lichte er gentagelsen et stærkt redskab, der er essentielt for at danne rammen om en performance. Måden hvorpå elementer gentages, er det der grundlæggende skaber struktur i en performance. Hertil findes selvfølgelig også nogle performances, der har et narrativ eller et semi-struktureret forløb. Dette kan ligeså være drivkraften i en performance, men er ifølge Fischer-Lichte ikke det eneste eller vigtigste greb til at strukturere en performance:

> "While symmetry fails to allow for divergence, regularity is a dynamic principle that works through repetition and divergence. In rhythm, the foreseen and the unforeseen come together. In this sense, rhythm can be an organizing principle that presupposes and spurs permanent transformations." (ibid.: 37)

Det bliver altså gennem gentagelser og rytmer, at det 'planlagte' danner symbiose med de uforudsete resultater, som performances så ofte beror på (ibid.). Rytmens vigtighed bliver igen understreget i citatet her:

> "One reason that rhythm is such a powerful organizing principle lies in its fundamental connection to the human body. Our pulse, blood circulation, and breathing follow their own rhythm; when we walk, write, speak, or laugh, we continuously produce rhythmic patterns. Even movements within our bodies that we are not conscious of are rhythmic." (ibid.: 37f).

Dette greb vil vi senere benytte os af for at nuancere rummet i SHH.

Projektets videnskabsteoretiske ståsted

Vi ønsker i projektet at undersøge, hvordan sanselighed kan skabe forandringer for selvets verdensforståelse samt påvirke den måde, hvorpå vi interagerer med omverdenen. Dette undersøger vi gennem problemformuleringen: *"Hvordan arbejder Sisters Hope med sanser i installationen: Sisters Hope Home, og kan sanselig læring ændre måden, vi ser os selv og andre på samt skabe en større forbundethed med hinanden og vores omgivelser?"*.

I dette projekt skriver vi os ind i et fænomenologisk videnskabsteoretisk felt. Dette gør vi, fordi vi ønsker at undersøge sanselige erfaringer, der som udgangspunkt er subjektive. Derfor vælger vi en empirisk tilgang, som sætter fokus på netop dette. Fænomenologien er en filosofisk refleksion om, hvordan fænomener i verden opleves i menneskets bevidsthed. Traditionen udspringer fra den tyske filosof Edmund Husserl (1859-1938) i begyndelsen af det 20. århundrede (Justesen & Mik-Meyer 2010: 21).

Indenfor den antropologiske verden, beskæftiger fænomenologien sig først og fremmest med, hvordan subjektet erfarer dets omverden og sig selv (Lindhardt 2014: 3). Fænomenologien tilbyder en begrebsliggørelse i form af enkelte subjekters erfaringer med fænomener. Disse erfaringer kan blandt andet indsamles gennem antropologisk feltarbejde. Gennem feltarbejde undersøger man: "(...) kvaliteten i den verden, der studeres, som består i relationer mellem kendsgerninger, erfaringer, fortællinger, tavsheder, institutioner og forestillinger, som får deres egen stoflighed" (Hastrup 2010: 55). Herved vil man forstå sammenhængen i et samfund eller en specifik konstellation af ovenstående; såsom SHH. I denne konstellation af regler og bestemte måder at forstå verden på, vil der vise sig et billede af, hvilke "(...) selvfølgeligheder opstår, vedligeholdes eller ændres inden for rammerne af konkrete sociale fællesskaber" (ibid.: 55). Feltarbejde vil belyse viden omkring den måde, vi interagerer med hinanden, os selv og verden på, men kan ikke give data på et bredere spektrum (ibid.). Af den årsag begår projektet sig i det kvalitative område frem for det kvantitative. Der vil så og sige ikke være noget enestående svar, som det ses hos eksempelvis naturvidenskaberne. Den udtrukne viden vil altid være præget af forskerens syns- og standpunkt (ibid.).

Vores primære empiri ønsker derfor at tage udgangspunkt i det enkelte individs personlige oplevelser og noter fra deres ophold i SHH. Den erfaringsbaserede tilgang tillader os at anvende vores egne personlige oplevelser med SHH som analysegenstande. Med henblik på undersøgelsen af, hvordan sanselig læring påvirker det sansende subjekt samt dets eventuelle forandringspotentiale. Vi inddrager notesbøger fra deltagere i SHH som vores empiri og

analyserer dem med afsæt i en fænomenologisk tilgang til viden. Imidlertid er disse skriftlige beretninger en andenhåndskilde, som vi fortolker på, hvorfor vi her er begrænset, da vi ikke kan siges at tilgå oplevelsen i sig selv. Notesbøgerne er dog i høj grad et udtryk for sansede erfaringer og giver et indblik i de tidligere beboeres livsverden, idet de beskriver deres møde med og erfaringer under opholdet i SHH. Denne fortolkning vil være præget af vores eget personlige bias, om end vi metodisk søger at benytte notesbøgerne jævnfør den fænomenologiske tradition. Subjektet og den subjektive oplevelse med verden spiller en afgørende rolle i det fænomenologiske perspektiv, og dette bliver ofte genstand for den gældende analyse (Justesen & Mik-Meyer 2010: 23). Dette gør sig også gældende i vores projekt, da vi analyserer ud fra vores egne oplevelser af fænomenet SHH samt fortolker på nedskrevne erfaringer og oplevelser fra tidligere beboere. Ud fra vores valgte videnskabsteoretiske ståsted benytter vi arts-based research, Sarah Pink og Erika Fischer-Lichte som teori i vores projekt. Disse teoretikere skriver sig også ind i fænomenologien, og hjælper os med at belyse SHH's potentiale for det enkelte subjekt.

Da vi arbejder med fænomenologi og tager udgangspunkt i subjektive erfaringer, kan vi på baggrund af vores undersøgelse udelukkende udtale os om sanselig læring i regi af SHH. Derfor kan vores undersøgelse kun anses at være repræsentativ for dette (Eskildsen 2020: 69). Opgavens konklusioner kan derfor ikke gøres til genstand for generelt gældende lovmæssigheder.

Gennem vores undersøgelse bidrager vi til at belyse, hvilket forandringspotentiale SHH har for subjektet, som oplever performance-installationen.

Metode

Dette projekt er placeret indenfor det videnskabelige felt arts-based research. I følgende afsnit vil vi belyse de metoder, som projektet vil arbejde med indenfor dette område for at kunne svare på vores problemformulering. Her vil sanselig etnografi og den udvalgte interview-tilgang blive uddybet, da disse metodiske tilgange vil hjælpe os med at undersøge vores egen oplevelse i SHH samt notesbøgerne under Inhabitation.

Dimensionsforankring

I det følgende afsnit vil vi redegøre for forankringen af vores projekt i dimensionskurserne Subjektivitet & Læring og Filosofi & Videnskab.

Subjektivitet & Læring

Projektet bliver forankret i dimensionskurset Subjektivitet & Læring, da vi gennem vores casestudy undersøger SHH's potentiale for individet og dets væren-i-verden. Mennesket udvikler sig livet igennem og bliver påvirket af dets omgivelser. Vi kan tage stilling og reflektere over vores eksistens. Dette projekt beskæftiger sig med den menneskelige oplevelse og refleksion herom. SHH vil udvikle mennesket gennem sanserne ved at give nye erfaringer til, hvordan man kan leve sit liv på andre måder. Dermed foregår der en læringsproces under opholdet på SHH, hvor der opfordres til at udforske det sanselige. Herigennem undersøger vi individets udviklingspotentiale og oplevelser med dets poetiske selv og undersøgelsen af det sanselige. Vi berører dermed subjektets oplevelser samt det læringspotentiale, SHH tilbyder.

Filosofi & Videnskab

Endvidere forankres projektet i dimensionskurset Filosofi & Videnskab, da et centralt fokus i dette 3. semesters-projekt er dens videnskabsteoretiske ståsted. Da projektet stiller sig indenfor et fænomenologisk videnskabsfelt, har vi udvalgt vores teori herudfra. Derudover arbejder SHH også indenfor det fænomenologiske felt. Hallberg argumenterer for, at det sanselige og poetiske rum ikke kun fremmer en ny måde at tænke om verdenen på, men også en anden måde at være i verden på (Hallberg interview, 15:52). Fænomenologien er rettet mod dette, da den undersøger menneskers oplevelser og erfaringer. Det videnskabsteoretiske område hører under dimensionen Filosofi & Videnskab, og vores projekt er dermed forankret i dette.

Arts-based research & methodology

Til at begynde med vil vi redegøre for *arts-based research,* der benytter kunstneriske udtryksformer til at forstå, repræsentere og udfordre menneskelige erfaringer inden for videnskaben. Dette vil vi gøre med afsæt i Hayword Rolling Jr.s artikel "A Paradigm Analysis of Arts-Based Research and Implications for Education" (2010), da den giver en godt indblik i

feltet. Fremadrettet i opgaven vil vi referere til arts-based research som *ABR.* Denne forkortelse dækker også over begrebet arts-based methodology, hvorunder ABR tilhører.
Artiklen introducerer relevansen af kunstbaseret viden, og hvordan den kan anskues inden for feltet 'indlæring' med et fokus på undervisning og akademiske tekster. For at belyse begreberne yderligere, samt hvordan de har relevans for vores problemformulering, benytter vi os af teksten *Performance as Research: Knowledge, Methods, Impact* af Annette Arlander et al. (2018), der har fokus på arts-based methodology i kunstformen performance, og hvordan man kan forstå performances som research. Herfra vil vi primært benytte kapitlerne "A New Rhetoric" af forfatter Valentina Signore og "Introduction to Future Concerns: Multiple Futures of Performance as Research?" af kunstner Annette Arlander.

Ifølge Signore (2018) er ABR ikke et fast-etableret begreb. Dette gør det svært at udpege fastlagte traditioner inden for feltet. Derfor betegnes det rettere sagt som et koncept, der fortsat er under udvikling. Rolling argumenterer også for dette, da han skriver, at arts-based research stadig ikke defineret som felt (Taylor et al i Rolling 2010: 103). Målet er rettere sagt at undersøge krydsfeltet mellem kunstneriske og akademiske overvejelser (Signore 2018; Rolling 2010). Kunstneriske tilgange til forskning bliver ofte kritiseret for at adskille teori og praksis samt for ikke at skelne mellem kunstneriske og andre praksisser. Men Arlander skriver, at teoretisering også er en praksis i sig selv (Arlander et al. 2018). Al forskning udføres på den ene eller anden måde - også performancekunst. Ordet performance er dog underlagt et problem i forskningsverdenen. Forskere forstår ofte ordet performance som resultatet og ikke som en handling eller en del af en proces. I nogle henseender er performance inden for forskning et for snævert begreb, og i andre er det for bredt til at kunne være nyttigt som research (ibid.). Begrebet 'Performance as research' og specielt ordet 'as' kritiseres for at angive at noget ikke er forskning, men kun præsenteres, som var det forskning (Arlander 2018: 333). Ifølge Arlander kan alt studeres 'som' en performance. Selv noget så pragmatisk som et landkort kan analyseres, som var det en aktiv performance. Vi kan forstå forskning performativt på samme måde, som dokumentation er performativt: "Documenting an action as performance art constitutes it as performance art" (ibid.: 334). At dokumentere noget som, eller argumentere for at det er et kunstprojekt, gør det til et forskningsprojekt. Dette er med til at legitimere kunstneriske praksisser som forskning.
Kunstneriske praksisser kan altså både præsenteres, dokumenteres, iscenesættes og oversættes som forskning og andre gange præsenteres på en mere kunstnerisk, sanselig eller erfaringsbaseret måde (Arlander et al. 2018). Disse perspektiver giver forskellige beskrivelser

af, hvad performance som forskning kan bruges til og defineres som. I dette projekt benytter vi ABR metodisk.
Det er vigtigt at pointere, hvordan Rolling forholder sig til kritiske tilgange mod ABR. I artiklen "A Paradigm Analysis of Arts-Based Research and Implications for Education" (2010), går Rolling imod kunstprofessor ved Stanford Elliot Eisners (2008) karakterisering af kunstbaseret research som en 'blød' type af kvalitativ research. Ifølge Rolling er tendensen at prioritere form over proces. Med form skal der forstås endegyldige videnskabelige resultater frem for de data, der opstår i selve processen. Denne prioritering kommer fra det empiri-analytiske paradigme, der sætter sig imod det kunstbaserede research-paradigme (Eisner i Rolling 2010: 104).

Underviser og forfatter Christopher Fraylings udlægning af ABR (2014) skelner mellem "research 'into' art" og "research 'through' art" (Frayling i Hallberg 2021: 33). Dette skel er relevant for at kigge på tilgangen til ABR. 'Ind i' bliver derfor den historiske og teoretiske tilgang til det kunstneriske. Hvorimod 'gennem' bliver selve materialet, der potentielt dukker op i kunstnerens arbejde og gør resultaterne synlige gennem processen (ibid: 33f). Det skal forstås, at der, under det stadig-ekspanderende felt ABR, findes et skel på mikroplan som afgør, hvilken tilgang man vælger til det givne materiale.

Afgrænsning og metodiske valg

Sanselig etnografi og feltarbejde

Vores projekts metodiske arbejde vil i stor grad gå på antropologisk feltarbejde, da vi besøger SHH for at opleve hjemmet på egen krop. Vores egne oplevelser med de sanselige og kropslige erfaringer kan hjælpe os med at få en større indsigt i andre deltageres erfaringer med samme.
Vores ophold i SHH varede tre dage med to overnatninger. Fire gruppemedlemmer var afsted; Cecilie, Emma, Mia og Ingeborg. Vi opholdt os i huset hele perioden og overholdte de førnævnte regler, som Sisters Hope havde formidlet til os gennem vores korrespondance. Vi gik fuldt ud med på præmissen, som performancen opstillede, både i rollen som vært og som deltager.
Vores indsamling af empiri er også udført under vores ophold i SHH. I hjemmet findes et offentligt tilgængeligt arkiv, hvor tidligere deltagere - kaldet *inhabitants* i SHH's terminologi - donerer de notesbøger, de bærer med sig under deres ophold. Disse notesbøger benytter

Sisters Hope sig også selv af til at indsamle data fra deres Manifestations. Formålet med at bruge disse notesbøger er at undersøge, hvordan de besøgende oplever SHH samt hvilket udbytte det giver og på hvilke områder. Vores problemformulering ønsker svar på, hvordan SHH arbejder med sanser, samt hvordan dette kan have indflydelse på de deltagendes verdensforståelse og deltagelse heri. Derfor vil disse notesbøger kunne give os et nuanceret og unikt indblik i deltagernes oplevelser i SHH. Gennem dette indblik får vi adgang til deltagernes egne refleksioner og dermed deres erfaringsverden. Idet vi læser notaterne, vil vi have øje for oplevelser, der relaterer sig til sanser såsom lugte, høre- og synssansen. Endvidere vil beskrivelser af de fysiske rammer indenfor æstetik og design samt eventuelle stemninger, hjælpe os til at forstå, hvordan rummet har indflydelse på den måde, hvorpå vi sanser.

I vores projekt vil vi benytte os af den etnografiske teoretiker Sarah Pink med udgangspunkt i hendes bog *Doing Sensory Ethnography* (2009). Heri udlægger Pink etnografiske metoder, som hun navngiver *interactive-inductive research*, hvilket består i at iagttage mennesket (Pink 2009: 9). Herunder hører *participant observation during fieldwork* (ibid.: 9). I denne forbindelse lever man som de deltagende i feltet, man undersøger. Pink fremsætter en ny tilgang til den klassiske etnografi ved at have særligt fokus på det sanselige i den etnografiske videns-indsamling, bearbejdning og præsentation. Heri beskriver hun, at sanselighed er grundlæggende for, hvordan vi lærer om og forstår mennesker omkring os. Ifølge Pink spiller sanserne en central rolle i vores sociale interaktion. SHH er interesserede i at skabe et rum hvor sanselighed er i fokus, og den sensoriske etnografi er derfor relevant for vores undersøgelse. I SHH fik vi muligheden for både at indgå i rollen som deltager og som vært. Derfor fik vi mulighed for at observere opholdet gennem en deltagers og performers perspektiv såvel som forskere.

Ekspertinterview med Gry Hallberg

Gennem et ekspertinterview med grundlæggeren Hallberg fik vi en større forståelse af SHH's elementer og funktioner. Vi vil benytte dette som sekundær empiri og forsøge at udfolde vores analyse gennem Hallbergs udlægning, sat op imod notesbøgerne og vores egne erfaringer med feltarbejdet.

Eftersom vores problemformulering lægger op til at undersøge, hvordan man kan inkorporere en mere sanselig tilgang til verden, er det relevant at benytte sig af et *praktisk-teoretisk perspektiv* på interviewet (Halkier 2020: 26). Med dette perspektiv ser man på, hvordan det

sociale liv er organiseret omkring aktiviteter, og hvordan aktiviteterne bliver udført (ibid.). Vi har derfor udformet vores interviewguide ud fra et ønske om at forstå, hvordan aktiviteterne i SHH foregår, samt hvilken data man kan udlede fra dem. Heraf vil man overordnet kunne sige noget om hvilke sociale forventninger, der ligger forud for disse aktiviteter, samt hvordan de kan bruges som data (ibid.: 27). Dette kan hjælpe os med at forstå, hvilket udbytte SHH ønsker. Vi benytter os også af *deficit-modellen*, da den består af en "(…) kognitivistisk og individualistisk teoretisk tilgang, hvor man forstår individet (den enkelte borger) som analyseenheden." (ibid.: 27). Dette perspektiv vil belyse, hvordan Hallberg ser SHH som et middel til at kunne opnå sit mål, hvilket er at skabe en mere bæredygtig verden.

Interviewet benytter sig af den kvalitative metode, eftersom det ønsker, at "(…) identificere de internt betydningsfulde forhold i menneskers livsverden og forstå dem i kategorier, der ikke er metriske." (Hastrup 2010: 55). Årsagen til interviewet er, at hun som grundlægger af SHH har adgang til al information om installationen samt har etableret deres vision. For at kontekstualisere de erfaringer, vi har dannet os samt indsamlet fra notesbøgerne, interviewer vi Hallberg. Vi trækker på citatet fra Hastrup, for at sætte Hallbergs vision op imod vores feltnoter og vores problemformulering.

Vi benytter os af det semistrukturerede interview, der udlægger: "(...) at på forhånd fastlagte forskningsspørgsmål fungerer som styrende for de interviewspørgsmål, man planlægger at stille i selve interviewet, betyder dog ikke, at man ikke kan afvige fra dem" (Tanggaard & Brinkmann 2010: 37f). Vi benytter os af denne tilgang, da den skaber mulighed for at sætte rammen for interviewet, samtidigt med at kunne give plads til at følge Hallbergs udlægning uden at påvirke hendes svar.

Vores primære empiri bliver vores egne erfaringer gennem nedskrevne noter under vores feltarbejde, sidestillet med deltagernes notesbøger. Vores sekundære empiri bliver interviewet med Hallberg. Oprindeligt så vi et potentiale i at benytte os af et fokusgruppeinterview som primær empiri til at undersøge deltagernes oplevelse af SHH. Idet vi begyndte at undersøge notesbøgernes indhold, viste det sig dog, at de skabte en mere nuanceret, virkelighedsnær og visuel forståelse for deltagernes oplevelse, da de blev udarbejdet løbende under deltagernes ophold.

Notesbøger & egne noter

Materialet er indsamlet analogt, og vi har derfor aflæst håndskrevne noter fra op til 100 deltagere til Inhabitation. Vi har valgt at rette stave- og grammatiske fejl i det indsamlede materiale, for bedre at kunne videreformidle indholdet i notesbøgerne. Notesbøgerne er tilgået i Sisters Hopes offentlige arkiv, der er etableret i SHH i Hedehusene. Arkivet er tilgængeligt for alle besøgende og er desuden brugt af Hallberg selv i hendes Ph.d.-afhandling.
Derudover er det relevant at redegøre for hvordan vi, gennem sensorisk-etnografisk feltarbejde, har trukket på vores egne erfaringer og nedskrevne noter som primær empirisk grundlag for dele af vores analyse. Her vil vi kort pointere, at vores oplevelse har været påvirket af visse elementer. Blandt andet var vi i hjemmet alene med vores host Timer. Det har givet en anden oplevelse set i forhold til beboerne fra Inhabitation, som var der i en større gruppe. Vi har også været i hjemmet på nogle andre betingelser end de tidligere beboere, da vi er kommet på baggrund af et ønske om at undersøge det i en akademisk kontekst. Derudover kender vi hinanden på forhånd, hvilket ikke er tilfældet for deltagerne under Inhabitation.
Slutteligt vil vi nævne, at både interview og egne noter er udarbejdet i november 2021. Vi henviser derfor til feltnoter og notesbøger uden årstal, blot med bilagets nummer. Det samme er gældende for interviewet med Hallberg, hvor vi bruger referencen 'Hallberg interview'.

Analyse

Gennem vores udvalgte teori vil vi foretage en analyse af vores feltnoter, vores oplevelse i SHH samt deltagernes notesbøger. Vi vil underbygge og udfolde vores analytiske pointer ud fra interviewet med Hallberg. Vi vil foretage en tematisk analyse af opholdet med afsæt i Fischer-Lichtes udlægning af performance-teori samt Pinks teori og sanselige etnografi.
Slutteligt vil vi gennem disse analysere, hvordan sanseligheden, som den bruges i SHH, har indvirkning på den overordnede oplevelse, samt hvordan SHH forsøger at skabe en følelse af anden-verdenslighed.

Oplevelse før opholdet i SHH

Indledningsvis gik vi til vores feltarbejde med en forhåndsforståelse af SHH's målsætning baseret på de skrifter, vi havde adgang til samt et møde med Hallberg, inden vi skulle bo i SHH (Sisters Hope, tilgået d. 1.11.21). Da vi i gruppen snakkede om vores indtryk efter det første besøg, gik især et ord igen: *intimiderende.* Vores første indtryk af hjemmet blev påvirket af dets ufærdige tilstand. Hjemmet fremstod meget mørkt og dystert under konstruktionen, og det gjorde det svært at danne sig et billede af, hvordan hjemmet ville stå færdigbygget. Da vi ankom havde performerne travlt med deres arbejde. Dette bidrog til vores forbeholdenhed overfor det fremmede og det intimiderende møde med rummet. Vi følte os til en vis grad i vejen for deres arbejde, hvilket ikke stemte overens med vores forventning til et åbent rum. Vores oplevelse var, at det var svært at kombinere dette møde med SHH med forestillingen om performances som et indbydende frirum. Denne følelse baserede vi på, at dem der arbejdede i hjemmet, ikke rigtig bemærkede os og kun hilste med et kort nik eller hurtigt hej (Noter før opholdet - bilag 1).

Da SHH ikke var færdigrenoveret endnu, kunne man ikke skabe sig et realistisk billede af installationen i sin helhed. Da vi besøgte SHH for anden gang til deres åbningsreception, inden vores ophold, opstod en helt anden oplevelse af installationen. De færdigbyggede rum gav et indtryk af de rammer, som Hallberg havde udlagt til vores korte møde. Det føltes som et etableret koncept snarere end det abstrakte billede, vi havde fået af hjemmet tidligere. Selve rummene virkede på flere af os angstprovokerende ved første besøg, og ideen om at skulle opholde sig der i længere tid var intimiderende. Dette indtryk var nu i stedet blevet til en genfunden nysgerrighed omkring hjemmets potentiale og funktion.
Her ses den effekt, som Fischer-Lichtes begreber materiality og aestheticity redegør for. Under materiality trækker vi på underbegrebet spatiality for at skabe forståelse for, hvordan de fysiske rammer har haft indflydelse på os gennem forløbet (Fischer-Lichte 2014: 25). Det kan derfor give mening at anskue hele forløbet - før opholdet inkluderet - som en performance. Mangler i de fysiske rammer, under vores første besøg, kommer derfor i sidste ende til at påvirke vores overordnede oplevelse af performancen.

Den overvældende sanselighed

I følgende afsnit vil vi forholde os til vores oplevelse i SHH, samt hvilke indtryk disse gav. Vi vil tage afsæt i vores egne feltnoter og forsøge at nuancere disse med de indsamlede notesbøger fra arkiverne.

Vi blev inviteret ind i SHH enkeltvis til velkomstprocessen, som SHH kalder initieringen. Her sættes oplevelsen af SHH i gang, og performancen begynder officielt.
Vores host Timer møder os i stilhed og bringer os enkeltvis ind i en garderobe, hvor hun med bevægelser og berøringer viser, at vi skal smide vores overtøj og placere vores private ejendele i en kasse. Allerede her bliver sanseligheden tydeliggjort. Garderoben er dækket med et tykt gulvtæppe, der er med til at fjerne fokus fra det, vi syner, og medvirker til at vi gennem fødderne mærker rummet såvel som ser det. Vi afleverer vores pung, mobiltelefon, nøgler, computer - alt det som vi bruger til daglig og som har en tilknytning til vores hverdagslige verden.
Timer tager os derefter i hænderne og følger os ud af garderoben. Hun placerer sig overfor os og kigger os dybt i øjnene uden at fjerne blikket. Det føles intenst, og en trang til at fjerne blikket trænger sig på. Situationen føles ubehagelig, fordi det for os er en fremmed måde at møde et nyt menneske på. Det føles, som om øjeblikket varer længere på grund af utilpasheden, men jo længere tid der går, des mere rolig bliver kroppen, og mødet med Timers øjne bliver lettere at rumme. Timer tager sig den tid, hun mener, vi har behov for, for derefter at tage en dyb vejrtrækning og føre os med ind på et badeværelse. Under seancen holder hun os i hænderne, og på badeværelset trækker hun dem hen til håndvasken og bruger en vandkande til at bade vores hænder i lunkent vand. Et ritual der byder os velkommen til SHH samt den proces og oplevelse, vi skal til at indgå i. Det varme vand på hænderne giver en følelse af tryghed og velbehag for os. Handlingen føles tryg og genkendelig, da det at vaske hænder er et grundelement i et typisk hverdagsritual. Ifølge Fischer-Lichte bliver det forudsigelige og uforudsigelige i performancen forenet gennem rytmen (Fischer-Lichte 2014: 37). Hertil skal forstås, at performancen indrammes allerede i initieringen. De benytter sig af en version af det velkendte, der fører til et uforudsigeligt resultat.
Denne følelse af at påskønne disse små ritualer, der gør at man mærker og føler sin krop på en anden måde, beskrives også af andre beboere, der har opholdt sig i SHH: *"*I don't need to explain it (...), I don't need to be just rational and normal, I can extend it. My body is explorative" (Julie, bilag 4). Julie sætter ord på en længsel efter ritualer, der kan skabe en tilstedeværelse og et rum, hvor det sanselige kan udfoldes. Det behøver ikke at være rationelt

eller give mening for at føles godt. Det at få lunkent vand på sine hænder er noget, vi alle kender til, når vi vasker dem. Men omgivelserne, stilheden, vandet og Timers milde bevægelser fik ritualet til at føles nyt under omstændighederne. Dette hverdagsritual blev sat i en ny kontekst og blev derfor oplevet markant anderledes. Kroppen slappede af, og i øjeblikket skabte denne sanselige erfaring en tilknytning til Timer. Oftest skabes nye relationer gennem sproglig interaktion, men dette kropslige fænomen skabte en forbindelse til et andet menneske på en ny og ukendt måde.

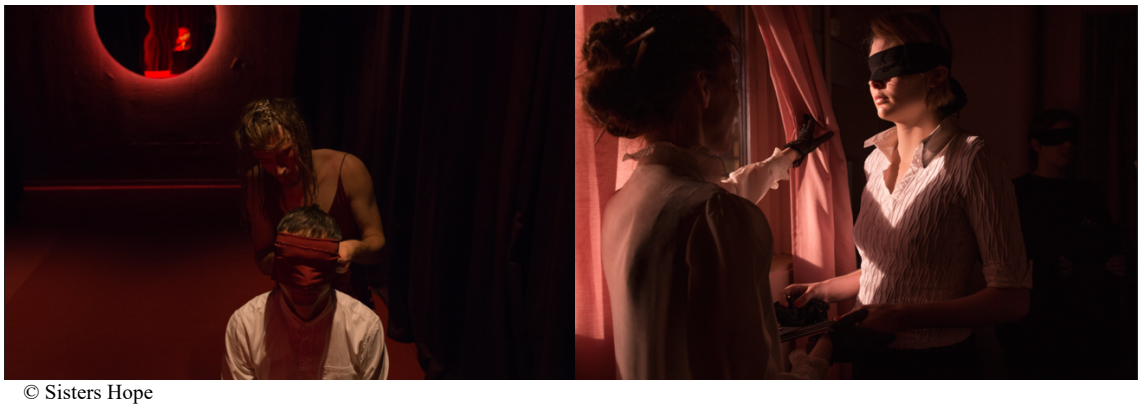

© Sisters Hope

Følelsen af at blive nedsænket i vores sanser bliver yderligere forstærket ved, at andre sanser bliver svækket eller sat ud af spil. Dette performance-greb bruges i SHH under hele vores ophold. Dette skete også senere under opholdet, da vi fik bind for øjnene og blev ført udenfor. Timer førte an, mens vi havde en hånd på hinandens skuldre og bevægede os frem i fællesskab. Cecilie oplevede under dette en intens følelse af svimmelhed og dårlig balance, men fokusset og opmærksomheden på at skulle mærke sig frem med hænder og fødder gjorde, at hun glemte dette ubehag efter kort tid. Det ikke at kunne se, gjorde at resten af kroppen var i konstant koncentration for at mærke omgivelserne, vi befandt os i. Timer fortalte os, at når man ser sine omgivelser, mærker man dem ikke på samme måde. Vores mangel på syn tvang kroppen til at lugte, mærke, føle og høre efter. Vi blev placeret på en bænk og fik lov til at ryge en cigaret. Smagen og lugten var langt stærkere end normalt, og vi blev overraskede over, at noget velkendt pludselig føles så anderledes. Aktiveringen af vores sanser på nye måder var med til at skabe oplevelser, der var ukendte for os. Dette viser, at SHH udfordrer måden, vi bruger vores sanser samt måden, hvorpå vi forstår vores krop. Som Cecilie skriver i sin notesbog: "Måske man skal udforske/udfordre sine sanser. Kan man tage det med ud i den virkelige verden? Hvad sker der, hvis vi bruger vores sanser mere, ville det ændre noget? Ville man mærke mere efter, hvornår noget føles godt eller skidt?" (Cecilie, bilag 3). Oplevelsen af denne

forstærkede sanselighed tydeliggjorde, hvordan vi ikke gør brug af den i lige så høj grad i vores normale hverdag. Vi oplevede et større fokus på detaljer. Ligeledes lagde vi mere mærke til hinanden og vores omgivelser. Denne opmærksomhed skyldes også, at de normale forstyrrelser, som vores telefoner og andre hverdagslige ting, var gemt væk. Vi fandt ud af, at vores dage i SHH, uden forstyrrende elementer, styrkede vores sanselige opmærksomhed. I interviewet med Hallberg fortæller hun om, hvorfor der er behov for en større sanselig tilgang i samfundet: "(...) at åbne det sanselige og poetiske op for så mange mennesker som muligt både i og udenfor kunstsystemet. (...) det er et forslag, altså det er en mulighed som et svar på nogle af de dysfunktionaliteter, der er opstået i vores nuværende paradigme" (Hallberg interview, 03:22). Hendes argumentation bliver bakket op af Lotte Darsø Ph.d. og lektor ved institut for Uddannelse og Pædagogik. I artiklen "Sanselig Undervisning" bliver Darsø interviewet af journalist Mikkel Kamp. Hun udtaler: "En øget opmærksomhed er en væsentlig gevinst ved at arbejde med sanserne" (Darsø i Kamp 2015: 22). De mener begge to, at sanselighed har potentiale til at forstærke vores opmærksomhed, som forbedrer indlæringen generelt. Den rationelle tankegang er på mange områder det bærende element i samfundet og antydes at være begrænsende for måden, vi udvikler os selv på: "Det gælder om at udvikle hele mennesker. Hvis man kun er rationel og logisk, er man kun et halvt menneske" (ibid.: 22). Ved at lære gennem kropslige erfaringer kan en større læren om os selv åbnes op. Disse kan bruges til at udforske vores sanser yderligere og dermed skabe en udvidet forståelse af verden omkring os.

© Sisters Hope

Gennem vores ophold illustreres det, hvordan SHH muliggør en udforskning af det sanselige gennem kropslige erfaringer ved hjælp af performative greb som ritualer, lugte, lyde og berøring. I SHH blev der brugt forskellige æteriske olier i forskellige dele af huset, hvilket gjorde at lugtesansen medvirkede til bevidstheden om, hvilket rum man befandt sig i. Den stærke duft var med til at intensivere indtrykket af rummene, så hver havde sin egen sanselige

påvirkning på os. Eksempelvis havde vi ved ankomsten utroligt svært ved at orientere os om, hvor indgangene til de andre rum befandt sig, da de var gemt bag tunge gardiner. Vi erfarede dog hurtigt at vi kunne lokalisere, hvor vi befandt os i hjemmet ved at lugte os frem.
Disse sanselige elementer spiller en betydelig rolle for beboerne i SHH, hvilket tydeliggøres gennem følgende citat: "(…) I found sounds, smells, silhouettes and licking the air tastes bitter - air is a new thing for me" (Jonas *The Tide*, bilag 4).
I SHH blev der spillet musik døgnet rundt, hvilket fik huset til at fungere som et soundscape. Soundscapes skal, ifølge Pink, ikke kun forstås som en repræsentation af, hvordan et sted lyder, men som en invitation til at lytte med og gennem kroppen (Pink 2009: 12). Lydene ændrede sig fra rum til rum, og derfor blev vi meget opmærksom på, hvordan musikken påvirkede vores tilstedeværelse i disse. Denne påvirkning kom til udtryk i en fælles oplevelse af ændret nattesøvn; vi erfarede alle at vores drømme var mere abstrakte, vi var mere bevidste om sengetøjet og dynens tyngde, og vi sov lettere end normalt. Den sidste dag af vores ophold erfarede vi, at vores opmærksomhed på lyde var øget. Under en skrive-session i arkivet var der et øjeblik, hvor vi kollektivt stoppede med at skrive og synkront begyndte at nynne med på en melodi, der havde spillet flere gange under opholdet. Ligeledes lavede vi om morgenen opvarmningsøvelser, hvis tempo blev dikteret af lydsporet i rummet. Det var dog også tydeligt, at musikken forekom os anstrengende, da det påvirkede vores nattesøvn. Denne ambivalens bidrog til de overvældende sanselige indtryk. De konstante lyd-spor var med til at skifte fokus fra kun at forholde os til rummene gennem vores synssans, til at vi også sansede disse gennem lyde og musik. Begrebet tonality antyder, at lyd har en sanselig indvirkning og kan ifølge Fischer-Lichte skabe en relation mellem dem, der lytter, og det rum, de befinder sig i (Fischer-Lichte 2014: 35). Dette tydeliggøres yderligere i en tidligere beboers notesbog, hvor hun beskriver, hvordan musikken giver hende en følelse af at være under vandet: "The Ambient music somehow it feels like we are under water, deep below the surface of the water." (Julie, bilag 4). Her ses det, hvordan lydene i SHH underbygger det anden-verdenslige aspekt, der får beboeren til at fantasere om at befinde sig under havets overflade. En anden beboer beskriver, hvorledes musikken har en mere ambivalent påvirkning. Ambivalensen er beskrevet som konflikten mellem behag og ubehag: "Balance - konflikten mellem at være nærværende i det, og at blive revet i et barndomsminde af forfærdelige musikklasser, ustyrlig larm og ubehag" (Rose, bilag 4). Denne ambivalente vekselvirkning mellem den positive og negative påvirkning, musikken har på os, er et udtryk for, hvordan musik eller lyd påvirker og fortolkes forskelligt: "Valget af lydspor eller musik, bliver lydens sprog, som der kan fortolkes og påvirke den sanselige oplevelse i rummet" (Fischer-Lichte 2014: 35f). Altså er lydene med til

at skabe en fortælling og styrke en følelse. Hvert rum bliver en sanselig oplevelse, hvor lyden kan antages at have en essentiel påvirkning på den enkelte beboer.

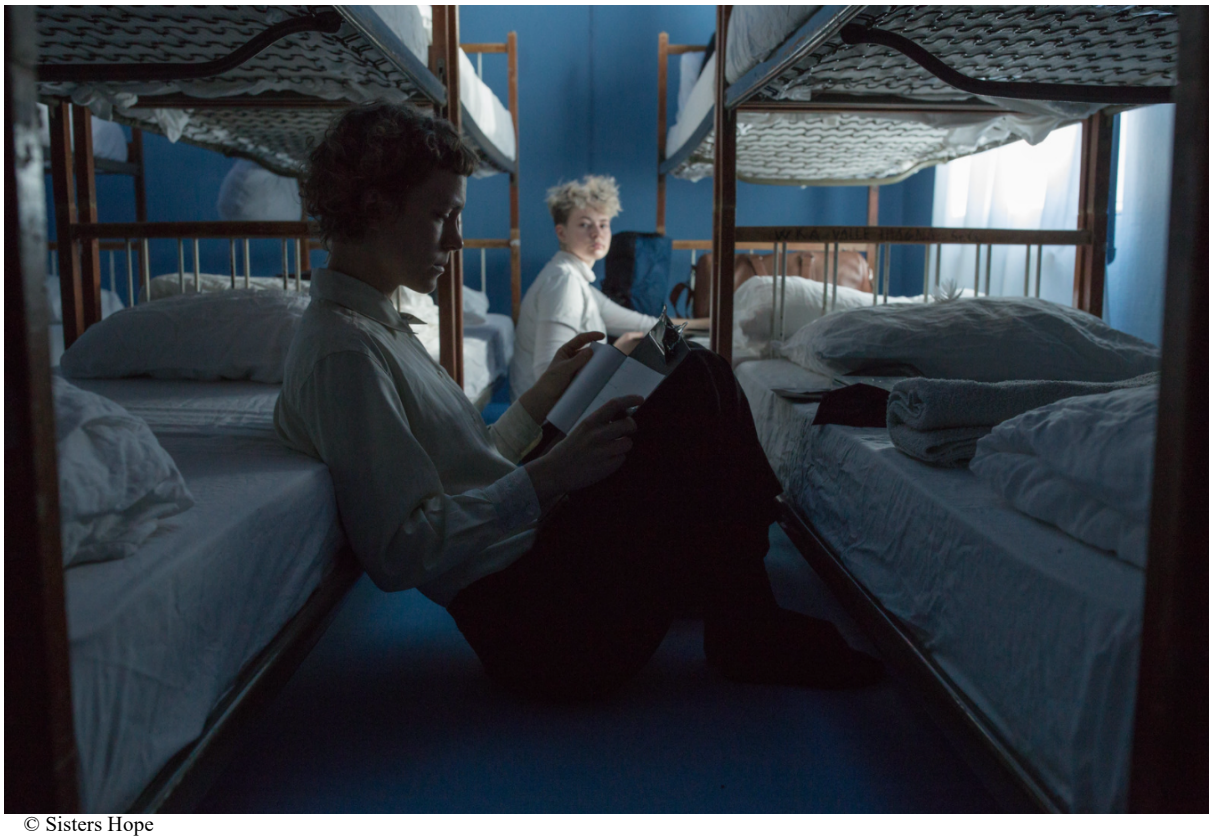

© Sisters Hope

Anden-verdenslighed

I følgende afsnit vil vi undersøge, hvordan følelsen af anden-verdenslighed skabes og opleves i SHH. Vi vil gennem en undersøgelse af æstetikken, samt andre performative greb, se nærmere på dens betydning for oplevelsen og aktiveringen af deltagernes sanselighed.

Det første der møder en, når man træder ind i SHH, er en lang gang, der er omsluttet af en dyb, rød farve. Gulvet er dækket af et tykt gulvtæppe, gardinerne går fra loft til gulv og lyset er dæmpet - alt sammen i rødt. For enden af gangen hænger en stor, rund og lysende cirkel, som ligner en sol; deraf navnet Sun Hall. Oplevelsen af anden-verdenslighed begynder allerede her. Hallberg nævner i vores interview, at æstetikken i SHH er præget af den røde farve, fordi den ikke bliver brugt i samme grad i vores normale omgivelser (Hallberg interview, 20:20). Derfor skabes den anden-verdenslige fornemmelse fra første møde med det røde rum.

© Sisters Hope

Hallberg nævner flere gange begrebet anden-verdenslighed som en helt central del af SHH. Begrebet dækker over oplevelsen af, at man er til stede i en anden verden end den, vi ellers befinder os i. Alt fra æstetikken til øvelserne, til andre performative greb, har til formål at skabe oplevelsen af en ny og anderledes verden: ”(..) det hele, alt samlet, alle de performative greb er der for at skabe en anden-verdenslighed (…) vi vil rigtig gerne have, at dem som træder ind

i Sisters Hope Home får en fornemmelse af, at nu er de trådt ind i en anden verden." (Hallberg interview, 17:40). En af deltagerne fra Inhabitation har beskrevet, hvor meget SHH adskiller sig fra verden udenfor: "Pludselig befinder man sig i et fucked up minimalistisk parallel kosmos (...)" (Anna *The Inbetweener,* bilag 4). Denne beskrivelse er rammende for oplevelsen af at være i SHH. Der er så anderledes indrettet, og det er en helt anden måde at være sammen på, som er med til at skabe følelsen af, at man ikke længere befinder sig i den 'normale' verden.

© Sisters Hope

Et andet æstetisk greb, som SHH benytter, er valg af belysning. Der er intet dagslys i hjemmet, og det lys der er passer til farverne i de bestemte rum. Alle ruder er dækket med gardiner eller farvet plastfolie, som gør det svært at se ud. Disse virkemidler er med til at synliggøre den grænse, der er mellem den normale verden og SHH's verden. De tildækkede ruder resulterer i, at det eneste tidspunkt, hvor man har mulighed for at opleve dagslys, er, når man er udenfor. Dette er i den grad også med til at forme oplevelsen af at være til stede i hjemmet. I stedet for dagslys er lyset i hjemmet dæmpet, og man skal derfor anstrenge sig en del for at se; for eksempel når man skriver i sin notesbog. Flere i gruppen oplevede til tider et ubehag på grund af dette. Grundet den dæmpede belysning, måtte Cecilie bære briller under hele opholdet; hvilket hun ikke gør til daglig. Emma fik hovedpine og blev fysisk dårlig grundet manglen på dagslys samt de tunge dufte af æteriske olier. Valget af æstetikken og indretningen af SHH spurgte vi ind til i interviewet med Hallberg. Vi ville høre begrundelsen for de specifikke farver, tunge gardiner med mere og fravalget af for eksempel en mere lys indretning. Hendes svar lød som følgende:

> ”Jeg tror en ting er det i hvert fald, er det anden-verdenslige, fordi altså, i hvert fald i denne her del af (p) verden, der er meget jo (p) hvidt og stål og glas, så det at træde ind i et rum, hvor det er rødt, og tungt, og velour, og draperet og tykke gulvtæpper, og allerede der føles det anden-verdensligt, fordi det er ikke sådan, vi designer vores hverdagsrum (…)” (Hallberg interview, 20:20).

Fischer-Lichte’s begreb spatiality, forudsætter at æstetikken i disse rum er med til at påvirke oplevelsen af performancen for både beboere og performere (Fischer-Lichte 2014: 23f). Ved at bruge de mørkere farver og materialer som velour eller lignende påvirkes de deltagende. Dette tydeliggøres gennem den måde, man agerer i rummet på. Gennem indretningen omfavner anden-verdensligheden deltageren i hjemmet. Vi tilpasser vores gøren og væren, så de passer inden for disse rammer; eksempelvis når Cecilie bærer briller for at tilpasse sig lyset, eller da vi brugte ørepropper, mens vi sov.
Æstetikken er et helt centralt element i oplevelsen af rummet, samt hvilken effekt den har på de tilstedeværende. Hallberg nævner i ovenstående citat, hvordan det æstetiske i SHH gerne skulle adskille sig fra det, vi ser i vores hverdagsliv. Denne adskillelse er med til at frembringe den følelse af anden-verdenslighed, som er grundelementet i SHH. Dette viser, hvordan vi under vores ophold har godtaget de anden-verdenslige præmisser. Dog har vi trukket hverdagslige elementer ind for at kunne være til stede i den.

Udover de æstetiske greb der benyttes til at skabe denne anden-verdenslighed, benytter de også en række andre performative greb. Disse indebærer at leve analogt, at være klædt i sort og hvidt, alle medbragte ting udefra skal debrandes (alle mærker skal fjernes eller tildækkes), udelukkende engelsk-sproget tale og brug af eget talsystem. SHH benytter disse performative greb til at skabe oplevelsen af et sensuous society, som ifølge Hallberg, danner en inspirationsramme, der giver deltagerne mulighed for at frigøre sig fra hverdagslivet samt hverdags-selvet (Hallberg interview, 17:40). Denne effekt mærkede vi også under vores ophold. Da vi blandt andet ikke havde adgang til vores mobiltelefoner, gav det rum til, at fokusere og lave andre ting. Det skabte en distance fra vores hverdag.
Timer havde også gjort sig overvejelser om, hvordan hun kunne få mest muligt ud af den tid, hun bruger i SHH. De ting hun nævnte, var med til at adskille hende fra hverdagslivet. Timer fortalte, at hun er opmærksom på, de ord hun bruger, når hun er i huset. Eksempelvis sagde hun, når hun skulle ud at ryge: ”I’m going to go inhale and exhale”. Dette hjalp hende til at adskille hendes hverdagsliv og hendes væren i SHH. Derudover er hun opmærksom på de

samtaler, hun har med folk i huset. Dette gør hun med henblik på at undgå en typisk hverdagssamtale. Det var også vores oplevelse, at brugen af det poetiske selvs navn under opholdet fremmede en anden måde at møde hinanden på. Samtalen kom naturligt til at handle om andre ting, end hvad man ellers normalt ville tale om i en hverdagskontekst, på grund af de givne rammer. For eksempel redegjorde Timer for, hvordan hun gennem sit sprog udforskede det anden-verdenslige; Hun var opmærksom på effekten af hendes måde at begå og udtrykke sig på i hjemmet. Hertil ses hvordan vi havde samtaler om langt dybere emner, end hvad vi formentlig ville have haft med andre nye bekendtskaber. Cecilie havde skrevet hendes tanker ned i hendes notesbog, efter en reflekteret samtale med Timer: " (...) at stræbe efter det smukke, det man gerne vil sige til andre man har set eller oplevet. Det ødelægger mulighed for at tage oplevelsen ind. Vil jeg ting fordi jeg vil dem. Eller fordi jeg kan sige jeg har gjort dem." (Cecilie, bilag 3).
Her bliver det relevant at trække på begrebet corporeality, der udlægger forbundetheden mellem performer og performance (Fischer-Lichte 2014: 25f). Gennem denne samtale ser vi et eksempel på forbundethed. Både i form af hvordan Timer bruger sit sprog, for at tilslutte sig det anden-verdenslige, og ligeså i den forbindelse der opstår mellem os og hende.

Vi vil i forlængelse af denne pointe vende tilbage til måden, man er sammen på.
Her kan vi undersøge vores oplevelser i SHH gennem spatiality, i forhold til hvordan performancen skaber et rum mellem beboere og performer. Fischer-Lichte redegør for, hvordan rollerne kan skifte under en performance, så tilskuer kan blive til arrangør og omvendt (Fischer-Lichte 2014: 18). Det skete under vores eget ophold, hvor Mia lavede en session, for os og Timer, og tog styring over hvad der skulle ske. Jævnfør spatiality finder en performance også sted, i det rum der opstår, når Mia indtager rollen som performer, og Timer indtager en deltagerrolle.

Som nævnt længere oppe erfarede vi en ny måde at være sammen på i SHH. Dette skete blandt andet gennem berøring. Pink beskriver sanselig etnografi, som en praksis der kan producere og skabe sansende intimitet sammen med andre mennesker (Pink 2009: 2f). Gennem dette tydeliggøres det, hvordan vi oplevede en mere intim måde at være sammen på i SHH.
Hallberg underbygger dette i interviewet:

> "(…) vi starter med at mødes i bare berøringen eller bare øjenkontakten fremfor at starte med at mødes i nogle andre forhandlinger, fordi hverdagslivet er jo fuld af sådan sociale

> forhandlinger, (...) hvor vi er i forskellige øh prædefinerede sociale konstellationer" (Hallberg interview, 24:53).

Oplevelsen af anden-verdenslighed skabes også gennem brugen af det poetiske selv.
Gennem anden-verdenslighed tages der afstand fra det hverdagslige, og skaber mulighed for at være og udvikle sit poetiske selv. En af beboerne fra Inhabitation, Helena, skriver i sin notesbog: "It's something familiar but yet new" (Helena *The Divided*, bilag 4). Den samme tankegang går igen hos Bjarke, der skriver: "My poetic self has two sides of the same coin. One can't exist without the other" (Bjarke *The Faith/The Doubt*, bilag 4). Dobbeltheden mellem det familiære og trygge, og det nye og potentielt utrygge, udspringer af det anden-verdenslige univers. De modstridende følelser er et eksempel på, at denne ukendte verden også kan åbne op for nye sider af selvet. Meningen med det poetiske selv er, at udfolde sider som man i sit hverdagsliv ikke får lov til at udtrykke i samme grad. Det er, ifølge Hallberg (2021), sider af vores person, som mange ikke kender særlig godt og inden for det anden-verdenslige, at muligheden for det poetiske selv kan opstå. Det poetiske selv beskriver Hallberg som noget iboende. I Helenas tilfælde tolker vi, at hendes poetiske selv og mødet med det anden-verdenslige er følelsen af noget bekendt, men samtidig også noget nyt. Hallberg nævner undervejs i interviewet, at der er mange som har en længsel efter det sanselige og anden-verdenslige, når de ankommer til SHH:

> "(…) Og så erfarer vi jo, når vi skaber de her rum, at det vækker genklang hos rigtig mange mennesker (...) Altså der er en længsel efter det her, og det understøtter jo sådan set lidt hypotesen om, at det sanselige og poetiske er iboende i alle, men det måske er mange i vores samfund, hvor den side af vores væsen ikke nødvendigvis bliver prioriteret, som har en længsel efter det, og som måske ikke kender den længsel før de møder (...) (Hallberg interview, 04:34).

Vi fandt både i vores egne samt tidligere beboers notesbøger en tendens til at skrive digte, tegne eller på andre måder udtrykke sig kreativt. Der var flere, der havde skrevet deres noter på kreative måder. For eksempel havde de skrevet rundt i en spiral, eller skrevet afsnit på en måde, så der ikke var en tydelig kronologi. Her er Pinks teori relevant for at belyse denne tendens. Hun beskriver, hvordan det kan være en udfordring at videreformidle en sanset oplevelse, fordi det er svært at gengive de kropslige fænomener. Det at skulle beskrive en hverdagspraksis, som at vaske hænder, kan være svært at formidle gennem tekst, fordi det skal oversættes fra kroppen

og ned på skrift (Pink 2009). Man kan få oplevelsen af - særligt hvis det er første gang, man deltager i et performance-forløb som SHH - at man ikke har et begrebsapparat til at forklare, det man oplever. En deltager skriver for eksempel: ”I’m not ready to write anything down yet this experience has to sink in - Thanks a lot” (Peter *The Calmness*, bilag 4). Den udfordring det kan være at få den sansede oplevelse ned på skrift, gør at man bruger andre måder at formidle sine oplevelser og følelser på. Pink beskriver, hvordan formidlingen af det sansede aldrig bliver det samme som den oplevelse, de deltagende har (Pink 2009). Igen kan vi trække på Timers forklaring af deltagernes notesbøger: “It is abstract because we work abstractly” (Timer, bilag 3). Derfor kan den kreative udtryksform ses som et forsøg på at formidle den sansede oplevelse på den mest fyldestgørende måde.

Forbundethed

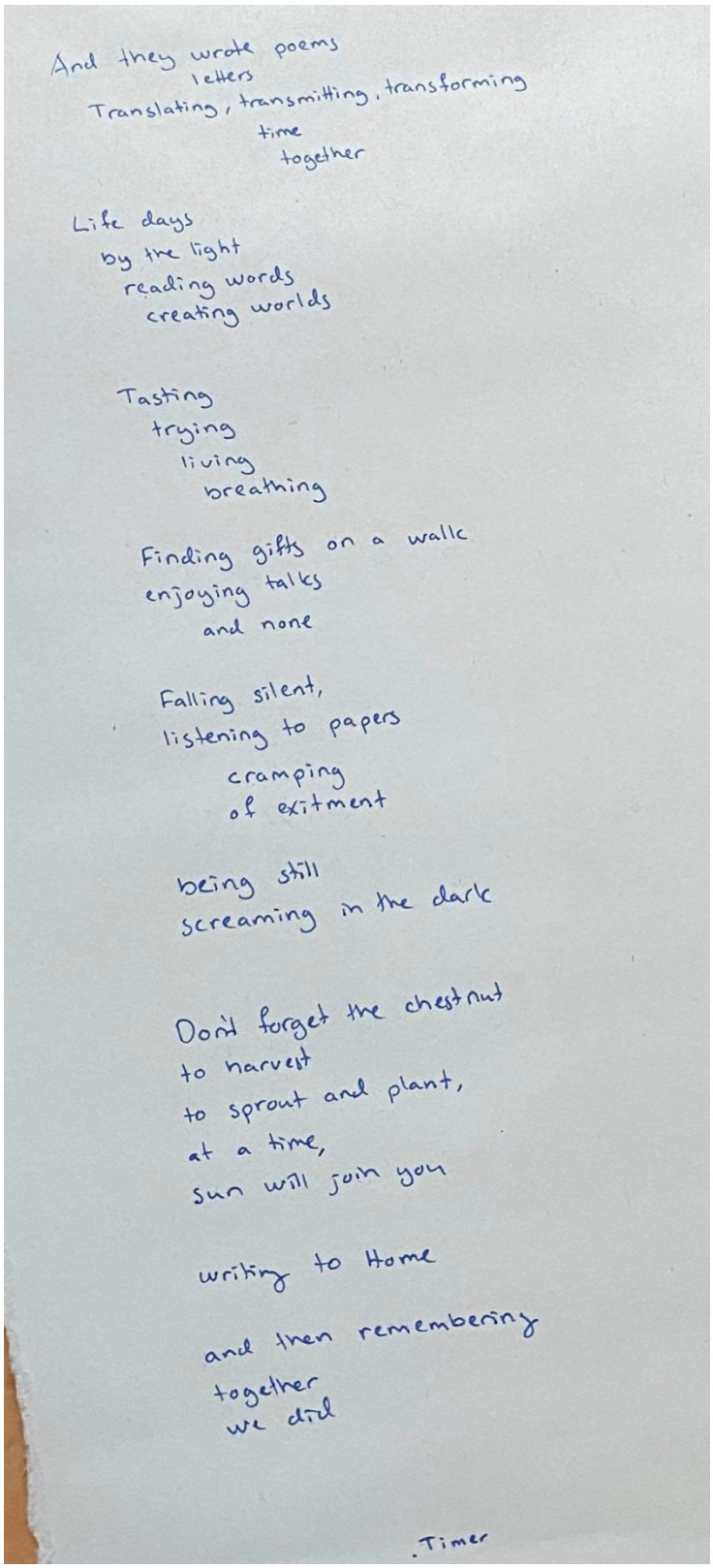

And they wrote poems
letters
Translating, transmitting, transforming
time
together

Life days
by the light
reading words
creating worlds

Tasting
trying
living
breathing

Finding gifts on a walk
enjoying talks
and none

Falling silent,
listening to papers
cramping
of exitment

being still
screaming in the dark

Don't forget the chestnut
to harvest
to sprout and plant,
at a time,
sun will join you

writing to Home

and then remembering
together
we did

.Timer

Digt givet til os af Timer under vores Exist-ritual

Gennem vores ophold var vores host Timer ikke kun en person, der førte os gennem de performative ritualer. Vi kom også til at føle os knyttet til Timer på en helt særlig måde, selvom vi ikke kendte nogle personlige detaljer om hende. Der er, som vi har været inde på tidligere, en anderledes måde at møde hinanden på i SHH, der giver grobund for at skabe relationer på et andet grundlag. Disse relationer bliver skabt inden for et begrænset tidsrum. Det er relevant at undersøge denne relation til Timer, som bliver skabt over en kort tidsperiode. Det har derfor været en speciel følelse at forlade SHH og vide, at vi måske aldrig får Timer at se igen. For at nuancere performancens midlertidighed kan vi kigge på Fischer-Lichtes udlægning af bodily co-presence (Fischer-Lichte 2014: 19f). Dette begreb taler til performancens midlertidighed, og hvordan vores oplevelse i sig selv kan ses som en unik performance; det intense samvær og forbundethed vi havde under vores ophold i SHH, var kun til stede i den tid, og vil dermed aldrig kunne genskabes - ligesom performancen i sig selv (ibid.: 21).

Et af SHH's ønsker er, at deres beboere skal opleve en følelse af forbundethed, som de mener kan hjælpe til at skabe en mere bæredygtig levevis. Hallberg siger blandt andet: "Derfor er argumentet i min Ph.d. jo, at det sanselige understøtter en mere bæredygtig fremtid. Fordi det stimulerer, den her forbundetheds-følelse som er så vigtig i økologisk tænkning" (Hallberg interview, 15:52)
SHH's ønske om forbundethed kommer fra en tese om, at vi alle er forbundet til hinanden, og at vi ikke skal adskille os fra hinanden eller naturen (ibid: 12:25). Nutidens samfundsnormer gør dog, at vi får en separations-tankegang og dermed ikke føler en forbundethed til hinanden: "(...) fordi vi via industrialiseringen og oplysningstiden er blevet separeret, så man er adskilt fra sin omverden; 'Jeg er en, og du er en anden' (...) ovenikøbet tænker vi, at jeg er i konkurrence med min omverden. Det er mig mod dig" (Hallberg interview, 11:30). Jævnfør Hallberg kan vi gennem det poetiske og sanselige rum begynde at tænke på en ny måde, og gennem det anden-verdenslige kan vi blive forbundet.

Forbundetheden ser vi også i notesbøgerne, hvor flere beskriver en følelse af forbundethed med hinanden, naturen og SHH. Et eksempel på dette ses i følgende citat fra deltageren Julies notesbog, hvor hun beskriver en oplevelse med en anden deltager:

> "I am expanding myself. Micro vibrations under my skin. I went into a small room with Curious. Curious had soft, warming hands. I was able to release the tensions. I felt alive,

> exploring this sensation of touch, of kindness. I need this softness, I replied. I felt very safe there" (Julie, bilag 4).

På samme måde ses oplevelsen af forbundethed senere i Julie's notesbog, hvor hun kigger tilbage på, da hun først ankom til SHH:

> "I was greeted with a soft hand, played eyes. No words being prased - just the invitation to enter. This way of being brought into unknown rooms, guided kindly, is really beautiful. The sensors exploration. The slow, the silent, uncanny air here" (Julie, bilag 4).

Her ser vi, hvordan Julie, på samme måde som os, blev budt velkommen ved ankomsten til SHH. Andre oplever forbundetheden helt generelt og ikke i forbindelse med et specifikt møde med et andet menneske. Den tidligere beboer David skriver i sin notesbog: "Vågn op. Vi hænger alle sammen!" (David *The Fire Bird*, bilag 4). Davids citat illustrerer, at følelsen af forbundethed ses udover regiet af SHH, og at vi mennesker er forbundet til hinanden på et højere plan.
Forbundetheden viser sig i mange former, når man er beboer i SHH - blandt andet via det poetiske selv. Ifølge Hallberg er det gennem dette, at vi bliver mere forbundet til os selv og vores omverden:

> "Vi har jo vores egen performance metode 'det poetiske selv'. Som starter med det poetiske selv og rigtig mange oplevede (...) det poetiske selv er jo det sanselige og de poetiske sider af vores væsen, og når de bliver aktiveret, så føler mange sig meget mere forbundet både til sig selv på en ny måde til deres omverden - altså det sociale økologiske fællesskab" (Hallberg interview: 14:38).

Jævnfør Hallberg oplever mange en længsel mod det, SHH tilbyder (ibid: 04:40). I følgende citat kommer længslen mod en større forbundethed til udtryk: "I long for this. Soft, gentle together. Breathing synchronized, massaging, gently asking each other - what do you dream for?" (Julie, bilag 4).
Ud fra vores egne og tidligere beboeres oplevelser af forbundethed i SHH, kan vi således forstå, at forbundethed på forskellige niveauer tillægges en vis værdi.

Frihed vs. det intimiderende

Opholdet i SHH bliver rammesat gennem en række regler. Disse er stilhed under alle måltider, udelukkende at tale engelsk, at referere til andre deltagere med poetisk selv-navne, ingen synlige mærker og sort og hvidt tøj.
Da vi skulle afslutte vores ophold i SHH, blev vi inden udgang placeret i et lille rum kaldet Exist. Der skulle vi mentalt forberede os på at skulle ud og 'eksistere' på den anden side af SHH. Vi skulle tilbage til vores hverdag, hvor sanselighed ikke er fremtrædende i samme grad, og samtidig skulle vi sige farvel til en hverdag nedsunket i den.
Førhen blev rummet Exist kaldet Exit, men fordi mange tidligere beboere forbandt det med at skulle forlade SHH og det univers, de havde knyttet sig til, lavede Sisters Hope navnet om:

> "I starten hed Exist faktisk Exit, fordi det var jo tid til at slutte, men så var der rigtig mange der har meget, der virkelig ik' har lyst til at forlade øh sisters univers, og så blev til lavet om til, i stedet for at sige til folk: 'It's time for you to Exit', så sige: 'It's time for you to Exist'" (Hallberg interview, 35:22).

Altså har Hallberg og Sisters Hopes performere oplevet en kritik fra deltagerne, før de ændrede navnet til Exist-ritualet. Før ændringen opfattede deltagerne ritualet som en hård kontrast mellem det immersivt sanselige og det hverdagslige.
Ingeborg beskriver den ambivalente følelse af ikke at ville forlade stedet: "The chaotic world awaits me, but I do not wanna go. I will stay in the womb. The place before we gave birth today. It is a calm, quiet, dark and warm place. I will carry that with me to eternity" (Ingeborg, bilag 3). Hun italesætter, hvordan den kaotiske verden udenfor virker uoverskuelig. SHH var et frirum, der for hende gjorde det muligt at glemme sine forpligtelser derhjemme og i stedet udforske sit sanselige jeg.
Ved at ændre ordet til Exist, betød det nærmere, at man skulle ud og eksistere og integrere denne nyfundne udgave af sig selv (Hallberg interview, 36:01). Dette er med til understrege, hvilken frihed SHH står for. Ude i samfundet er der ikke nødvendigvis samme råderum til at udforske de iboende sanselige og poetiske sider af sig selv, eller rettere bliver dette ikke prioriteret som i SHH.
Ovenstående bliver et eksempel på, hvordan regelsættet i SHH kan resultere i et frirum, der sætter sig i kontrast til det regelsæt, som deltagerne kommer fra og tager tilbage til. Kigger vi i flere af notesbøgerne, fremstår det klart, at der affødes forskellige reaktioner på SHH's

rammesætninger. De rammer der findes i SHH begrænsede oplevelsen for nogle, mens de for andre var frisættende: "The balance. This is the real me. Been here for 7 days now. Staying here. Living here" (David *The Bloo*, bilag 4). Her beskriver en deltager, hvordan han føler sig hjemme i SHH og gennem oplevelsen har fundet sit rigtige jeg. Modsat dette oplever en anden deltager fra Inhabitation ubehag ved stilheden, som er et dominerende element i SHH:

> "… this morning's meal was as tense and uncomfortable as yesterdays. I suppose the idea is that it should be mediative, but it feels mostly contrived and excluding. Passing notes and whispering" og "Dinner at sisters hope home turned out to be more like in an oppressed family with a dominant patriarch or matriarch - where silence ruled, or whatever cultish?" (Håkan, bilag 4).

Gennem disse uddrag fra notesbøgerne kan vi undersøge, hvordan reglerne for nogen var begrænsende og ubehagelige, mens de for andre bidrog positivt gennem anden-verdensligheden.
Cecilie skriver desuden i sine noter:

> "Hvorfor er tid så vigtig? Jeg tænker hele tiden på, hvad klokken er. Det er frustrerende, men jeg tror det handler om, at jeg har et behov for at følge en døgnrytme, vi er underlagt eller som er bestemt for os i vores hverdagsliv. Den struktur, jeg er så vant til, er svær at give slip på. Den er indlejret i mig. Og ikke at vide hvad klokken er, frustrerer mig og gør mig urolig" (Cecilie, bilag 3).

Ved at opstille disse regler fjernes mange velkendte elementer fra det hverdagslige. Cecilie føler en frustration ved manglen af ure og fokus på tid i SHH, fordi det er en del af hendes normale hverdagsstruktur. Denne frustration viser sig senere at udfolde sig til noget positivt, da Cecilie oplever en større frihed ved ikke at være begrænset af tidens rytme. Inden vores besøg havde vi forholdt os undrende til regelsættet, og især hvordan et fast regelsæt kunne forenes med det sanselige og abstrakte. Hallberg udtrykker i interviewet:

> "Det er mere denne her inspirationsramme, vi vil gerne have, at dem der træder ind får mulighed for at frigøre sig hverdagslivet fra hverdags-selvet, og det er det poetiske selv i stedet for hverdags-selvet. Altså at man får mulighed for at frakoble sig fra det, for

virkelig radikalt at retænke og genopleve verden på en anden måde. Så det er sådan den samlede intention, kan man sige (...)" (Hallberg interview, 17:40).

Disse regler er, ifølge Hallberg, sat op med henblik på at skabe et mulighedsrum, hvori andre regler gælder, og hvor man kan udforske andre måder at agere og være på. Vi kan dog konkludere ud fra feltnoter og notesbøger, at disse rammer giver blandede reaktioner. Vi vil i diskussionen komme ind på, hvordan reglerne kan medvirke til enten en modstand af eller tilslutning til SHH's projekt.

© Sisters Hope

At være i SHH var for os en ambivalent oplevelse. Det var på mange måder mærkeligt at skulle være i huset, fordi det var så anderledes end vores hverdagsliv. Det var til tider ubehageligt, fordi det var ukendt, uvant og samtidig befriende, da man fik lov til at være og gøre andre ting, som man i ens hverdag ikke beskæftiger sig med. Lignende oplevelser beskrives også af flere af beboerne fra Inhabitation i deres notesbøger. En beboer skriver følgende: "Stepping into the unknown, sensing into the dark to do things in the new way. Daring to step over the fear of the unknown" (George *The Pioneer*, bilag 4). Han har opdaget, at hans opmærksomhed er øget på de forventninger, han selv og andre har til ham. Dog føler han under opholdet, at han kan give

slip på disse, fordi han hos SHH har fået en pause fra hverdagslivet. Maj beskriver en lignende oplevelse i hendes notesbog med titlen "A letter to myself in the future":

> "Tak! Tak fordi du gav slip. På den vogn du dengang ofte spændte dig for. Forestillingen om alt det, jeg var nødt til. Det var et spring, jeg kastede mig ud i og stolede på det (…). Overgav mig også til mit indre liv og rum. Kastede mig ud og gik med - satsede. Nu er der sket en stor blomstring. Abundance. Lush. Overflod. Intensitet i sanser, farver og former. Der er frihed og plads i mit indre og ydre rum" (Maj *The Butterfly*, bilag 4).

En anden beboer Bjarke beskriver et udefrakommende pres, som han nu ikke længere føler, han behøver at imødekomme: "Why did I do this? It was expected of me. Or at least I felt it was. But what business of mine is that? It's fine to unleash the storm and see where it takes me" (Bjarke *The Faith/The Doubt*, bilag 4). SHH skaber rammer, der åbner muligheden op for at kunne reflektere over sig selv som individ, sine omgivelser og livet uden for SHH. Det er altså ikke meningen, at performancen nødvendigvis skal give alle parter den samme betydningsdannelse. Den korte tidshorisont for frembringelsen af performancens elementer gør, at disse kun kan blive fortolket i momentet. Dette lægger sig inden for Fischer-Lichtes udlægning af semioticity (Fischer-Lichte 2014: 19). Det illustrerer at alle performances fortolkes forskelligt, og at det er i momentet, at denne tolkning finder sted. Hvilket også fremgår af beboernes og vores egne notesbøger. Performancens greb er med til at skabe en meningsdannelse for individet. Ved at skabe et rum som indeholder anden-verdenslige elementer, gennem greb som æstetik, muliggør det, at nye perspektiver opstår. Fischer-Lichte beskriver, hvordan den sanselige oplevelse, ifølge aestheticity, hænger sammen med det æstetiske (ibid.:19). Hertil skal forstås at æstetikkens udtryk har indvirkning på den samlede sanselige oplevelse. Perspektiver som muligvis ikke ville være opstået uden for SHH's sanselige univers - som følelsen af frihed, der er et fremtrædende element hos flere af beboerne og os selv - får derfor mulighed for at blive afdækket.

Oplevelsen efter opholdet i SHH

Da vi som gruppe træder ud af SHH's omgivelser, efter to overnatninger i hjemmet, har vi glædet os i nogle timer. Det første de fleste af os gør er at tænde for vores telefoner. Dette

virker lettere komisk, eftersom vi nu har tilbragt disse dage i SHH for at kunne indtage nye sanselige positioner i den måde, vi oplever verden på. Selvom vi øjeblikkeligt vender tilbage til civilisationen ved at tage offentlig transport, gå i 7/11 og tjekke vores telefoner, mærker vi en tydelig forskel i vores oplevelse af disse hverdagsaktiviteter. Det bliver især bemærket i 7/11, hvor de mange indtryk i form af brands, mange travle mennesker og det hurtige tempo virker enormt overvældende. En større opmærksomhed sidder især i os efter det langsomme tempo, hvisken og mindfuldness under aktiviteterne. En handletur, der før kunne udføres per automatik, blev pludselig til en hel sanseoplevelse - en både overvældende og interessant en af slagsen. En årsag til at oplevelsen nu både var overvældende og interessant kunne være, fordi vores sanselige opmærksomhed havde ændret sig efter blot tre dage i SHH. Dette bliver underbygget af Emmas noter efter opholdet: "Jeg har lidt lyst til at smutte og aldrig tænke på sanselighed igen (...). Jeg kan bare også mærke, at jeg allerede har vænnet mig nok til at være der, til at derhjemme føles lidt for overvældende" (Emma, bilag 3). Dette bliver et eksempel på det potentiale, SHH har - at skabe et intenst fokus på sanser i en periode, for at skabe et mulighedsrum, hvor der kan trækkes på det sanselige.

Diskussion

I følgende afsnit vil vi diskutere sanselighedens potentiale med afsæt i vores analyse af notesbøgerne og vores feltarbejde i SHH. Vi vil kommentere på hvilket potentiale det sanselige har udenfor SHH's rammer, om det kan implementeres i det hverdagslige, og om et eventuelt skift inden for videnskabens rationelle tilgang er mulig. Derudover vil vi forholde os kritisk til Sisters Hopes brug af begrebet 'økologi', samt hvordan forståelsen af økologi kan have indvirkning på forståelsen af forbundethed.

Potentialet for sanselighed udenfor Sisters Hope Home

Igennem SHH's anden-verdenslige univers og dertilhørende regelsæt, har de skabt et sted, hvor æstetik og sanselighed er i fokus. Performance-installationen forsøger at åbne op for et sensuous society. Gennem vores analyse har vi erfaret, at denne anden-verdenslighed kan åbne op for nye måder at se sig selv, andre og sine omgivelser på. Men som vi belyser i analyseafsnittet 'anden-verdenslighed', bød denne anden verden også på en fremmedhed, som

både vi og andre havde svært ved at forstå og forholde sig til. Sisters Hope argumenterer for, at deres sanselige universer kan bane vej for et nyt værdisæt, der kan resultere i en anden måde at være til i verden på. Deres argument er, at det rationelle og logiske indtil nu har været fundamentetet i vores samfund, hvilket også skyldes vores fremmedhed over for sanselige praksisser. Dette beskriver Hallberg i interviewet: "Siden henholdsvis Oplysningstiden, hvor der kommer det her erkendelses-hierarki, hvor den rationelle og logiske erkendelse prioriteres højere end den taktile og sanselige erkendelse (...)" (Hallberg interview, 01.30). Hallberg mener, at vi som mennesker navigerer efter denne struktur, hvilket har skabt en række dysfunktionaliteter i samfundet; såsom den økologiske krise (Hallberg 2021). Med et øget fokus på og udøvelse af et samfund båret af sanselighed, er målet at skabe et alternativ - et slags modsvar. Hendes argumentation bliver bakket op af Darsø, der også beskriver vigtigheden af at indføre den sanselige dimension som et opgør mod den herskende tænkning: "Det gælder om at udvikle hele mennesker. Hvis man kun er rationel og logisk, er man kun et halvt menneske" (Darsø i Kamp 2015: 23). De beskriver altså begge behovet for, at sanselighed integreres i samfundet, samt hvorfor denne er fremmed for mange, fordi det moderne menneske ikke har en stor bevidsthed om den. Under feltarbejdet i SHH oplevede flere af os et frirum ved at befinde os i et mere sanseorienteret miljø. Som nævnt i analysen blev vi løsrevet fra hverdagslige regler og normer; såsom Cecilie der oplevede en frustration over ikke at kende til klokken, men undervejs så det som et frirum fra ikke at skulle begrænses af den. Ingeborg værdsatte blandt andet initierings-ritualet, der fik hende til at mærke sig selv og udforske sin krop, hvilket var med til at ændre hendes sanselige bevidsthed. Disse eksempler illustrerer, at vi værdsatte visse elementer af opholdet. Dog havde vi svært ved at forestille os at skulle implementere mange af de sanselige elementer uden for det anden-verdenslige univers, fordi de alternative elementer ikke er let overførlige til hverdagslivet. I essayet *Sisters Academy - Et uddannelsessystem neddyppet i sanselighed* (2013) skrevet af Gry Hallberg, Anna Lawaetz og Ida Krøgholt, stiller Krøgholt, lektor i dramaturgi, kritiske spørgsmål til Hallberg og Lawaetz. Disse fokuserer på, hvordan et fremtidsscenarie med et sensuous society ville fungere:

> "Det jeg ved om jeres arbejde er, at i er gode til at skabe fiktive universer, hvor værdier kan bøjes og prøves af. (...) Nu vil i så undersøge, om den form for fiktionsarbejde kan kaste mere ubøjelige værdier af sig, og det er altid lidt risikabelt, for det kan gøre det vanskeligere at gennemskue formålet" (Krøgholt 2013: 96).

Her italesætter hun samme tvivl, som vi har: spørgsmålet om hvorvidt anden-verdensligheden kan gennemskues og benyttes i praksis. For formålet med SHH er netop at udforske sanseligheden, men hvis dette kun fungerer i et anden-verdensligt univers, går formålet så tabt? Hallberg beskriver i vores interview, hvorledes hun selv har svært ved at implementere sanselighed i sin egen hverdag: "(...) og så tror jeg det er svært for mange og fastholde det, fordi hverdagslivet tar' over, og det jo også er derfor jeg synes, det er så spændende at have skabt et skabt et rum for beboelse af kunsten" (Hallberg interview, 34:23). Hverdagslivets normer vanskeliggør integrationen af sanselige praksisser, fordi der ikke er skabt et rum til at udfolde disse. Et rum som SHH derimod har skabt, hvor man kan vende tilbage, træne og dyrke sine sanselige og poetiske sider. Sisters Hope inviterer til at eksistere gennem denne nyfundne sanselighed: "(...) It's time for you to Exist" (Hallberg interview, 35:22). Modsat SHH's forsøg på at inkorporere sanseligheden i hverdagslivet, konkluderer vi ud fra vores undersøgelse, at sanselighed bedst inkorporeres gennem en midlertidig beboelse; eksempelvis i SHH's performance-installation. Således synes en permanent interageren med, samt brug af, sanselige praksisser i hverdagslivet at være svær at opnå.

En økologisk forbundethed

Et element der bruges i SHH er introduktionen af det poetiske selv og udforskningen af det sanselige. Flere af beboerne har beskrevet, hvordan det skabte en følelse af forbundethed til dem selv og andre i hjemmet. Der blev gennem deres ophold åbnet op for et nyt rum i dem selv, som dermed gav mulighed for at opnå nye relationer og perspektiver. Hallberg beskriver dette i vores interview: "(...) det poetiske selv er jo det sanselige og de poetiske sider af vores væsen, og når de bliver aktiveret, så føler mange sig meget mere forbundet både til sig selv på en ny måde, til deres omverden; altså det sociale økologifællesskab" (Hallberg interview, 14:38). Ifølge Hallberg fører følelsen af forbundethed til en anden handlemåde som vil gavne en mere bæredygtig levevis. Sisters Hope samt Hallberg nævner i samtlige kilder, at deres fokus er "the path to a more sustainable future" og "stimulating ecological connectedness" (Sisters Hope, tilgået d. 14.12.21). Denne økologiske forbundethed kan være en anelse svær at fornemme under ens ophold hos SHH. Den tidligere beboer Håkan skriver et eksempel om hans observationer og tanker i forhold til Sisters Hopes brug af ord, såsom bæredygtighed, og hvordan disse kommer til udtryk: "Also - for an organization flaunting words like 'sustainable' (sustainability), it's kind of (offensive/insane) to serve people big portions, which then are

thrown out. Not to compost, to waste!" (Håkan, bilag 4). Timer fortalte os under vores ophold, at de endnu ikke har økologiske madvarer, men at det er planen, at alt på sigt skal være økologisk, samt at der kommer et bedre affaldssorteringssystem. Man kan forholde sig kritisk til, at et projekt, der har et stort fokus på bæredygtighed, ikke allerede har implementeret disse elementer inden deres åbning.

Gennem notesbøgerne kan vi se, at der har været enkelte eksempler på oplevelser, hvor naturen har spillet en rolle i forbindelse med udforskningen af det sanselige. En beboer skriver: "syret øjeblik = muslingeskallens aftryk i sandet. Den overdrevne tunnelsynede opmærksomhed på det aftryk" (Anna *The Inbetweener*, bilag 4). En anden beskriver en følelse af forbundethed i en mere generel form: "Feeling part of something bigger, a natural organism" (Julie *The Cotton*, bilag 4). Vi kan ud fra citaterne se, at der har været sessioner, hvor relationen til naturen har spillet en rolle. For os at se er det dog mere forbundethed i forhold til andre mennesker og omgivelserne i selve SHH, som har fyldt i oplevelsen. Det bæredygtige element var ikke noget, vi direkte beskæftigede os med under vores eget ophold. Spørgsmålet er, hvorvidt den forbundethed, man oplever, rent faktisk fører til en anden handlemåde, når man er tilbage i hverdagslivet. Artiklen *Kunst på bæredygtige præmisser* (2021) skrevet af Ekaterina Poliakova via Kunsten.dk tager udgangspunkt i, hvordan kunst har et bæredygtigt potentiale. Poliakova fokuserer på Hallbergs tese om bæredygtig forbundethed: "Og tanken er, at man også skal huske og mærke oplevelsen, når man træder ud – at det sanselige og poetiske rum fortsat bebor i det enkelte menneske." (Poliakova 2021). Citatet vedrører Hallbergs ide om, at den sanselige forbundethed, de ønsker man finder under opholdet i SHH, skal tages med ud i den virkelige verden. Ved at få mennesket til at tænke verden som en helhed gennem sanselige praksisser, vil forbundetheden mellem mennesket og naturen stoppe destrueringen af sidstnævnte. Under vores ophold havde vi ikke en oplevelse af, at naturen og bæredygtigheden i særlig høj grad var implementeret i SHH, til trods for at være et grundelement i Sisters Hope. Derfor kan vi sætte spørgsmålstegn ved, om den sanselige forbundethed kan medvirke til en modarbejdelse af den økologiske krise.

Forståelsen af det poetiske selv gennem notesbøgerne

Begrebet materiality, som belyst i forbindelse med vores analyse, viser hvordan oplevelsen henholdsvis for os, SHH's hosts og de deltagende adskiller sig fra hinanden. Hermed opstår der en problematik omkring intentionen med installationen. Dette kan kreere et fejlagtigt

billede af, hvordan Sisters Hopes valg af performative greb har indflydelse på oplevelsen af installationen som helhed. Oplevelsen som helhed bliver påvirket af måden, hvorpå vi ser os selv og andre samt forstår forbundetheden mellem os.

Ud fra materiality kan vi forstå, at der ikke er et endeligt resultat i performancen, da den altid vil være formbar. Æstetikken og regelsættene, som SHH har skabt efter et ønske om en mere sanselig tilgang, har ledt til mange forskellige oplevelser - alt efter hvem man er, hvor man kommer fra og hvilken periode, man har deltaget i. For eksempel har Håkan og Julie meget forskellige oplevelser, selvom de begge befandt sig i installationen under Inhabitation. Man kan diskutere, om den co-dependence, som en performance også indebærer, styrer hvilken form for oplevelse deltagerne får. Det er her, at en eventuel baggrundsviden om, erfaring med og vilje til at udfordre sig selv har betydning for engagementet i installationen og dermed oplevelsen, man ender med at få.

Når vi læser og analyserer notesbøgerne, fortolker vi det skrevne ud fra måden, deltagerne beskriver oplevelsen. Men måden deltagerne fremstiller sig på er selektiv. Der er omkringliggende faktorer, såsom at notesbøgerne skal afleveres hos SHH efter opholdet, der kan spille ind i måden, de skriver om SHH, samt måden de fremstiller sig selv på. På den anden side kan man diskutere, om notesbøgerne giver et tydeligere billede af deltagernes tanker, eftersom de giver et indblik i beboernes følelsesliv. Det er denne udtryksform, SHH benytter sig af, eftersom de deltagende får udleveret en notesbog ved ankomst, med henblik på at opfordre dem til at skrive deres oplevelser og tanker ned. Spørgsmålet er, om vi ville have fået en anden forståelse for deres poetiske selv, hvis vi havde deltaget i Inhabitation og dermed oplevet andre udtryksformer - såsom sanselige workshops og andre fysiske udtryksmåder. Dog er der ikke nogen korrekt måde at forstå det poetiske selv på, eftersom det former sig i tid og rum. Derfor vil vores forståelse for de deltagendes oplevelse og deres poetiske selv være foranderlig og situationsbestemt.

Om påvirkningen af installationen er flygtig eller vedvarende for de deltagende, er ikke mulig at udtrække fra vores empiri. Eftersom det poetiske selv og forbundetheden vil være foranderligt i tid og rum, kan dette være årsagen til, at påvirkningen er vanskelig at opretholde i hverdagslivet.

Det sanselige potentiale i videnskaben

Som tidligere belyst argumenterer vi, via Hallberg, for at det moderne samfund er styret af rationalitet. Deraf vil vi argumentere for, at videnskaben har været og stadig er styret af, at vi eksempelvis læser tekster eller observerer praksisser som en måde at akkumulere viden på. Vi vægter synssansen højere end de andre sanser, hvilket Darsø tydeliggør gennem et undervisningseksempel: "Når elever laver projektarbejde og skal dele det, de har lært, med resten af klassen, skriver de det normalt ned eller fortæller det i en fremlæggelse" (Darsø i Kamp 2015: 23). Hun viser her, hvordan eleverne lærer gennem synet og illustrerer, hvorledes synet dominerer i videnskaben. Hvorfor synet vægtes højest, skyldes formentlig, at fortolkningen er den bærende viden - du ser, fortolker og ud fra dette, forstår du. Kan vidensidealet udfordres, så man i stedet åbner op for ideen om, at andre sanser, også bør vægtes højere inden for videnskaben?

For at forstå verdens kompleksitet, kan det give mening at trække på andre sanser. I stedet for kun at benytte sig af synssansen til at danne viden, kan man bruge resten af kroppen og dens sanser til at lede mod et større potentiale for videnskaben: "(...) Men hvis de i stedet for laver små situationsspil, hvor de genopfører de situationer, hvor de virkelig har lært noget, vil både de selv og de andre i klassen huske det på en helt anden måde" (Darsø i Kamp 2015: 23). Her trækker Darsø på effekten, af at hele kroppen aktiveres i en læringssituation. Altså skabes der et mulighedsrum for, at læring kan kontekstualiseres inden for andre rammer end de vante.

I SHH benyttes forskellige ritualer til at skabe en sanselig samhørighed. Vi skulle blandt andet hilse på hinanden ved at føle, dufte og mærke hinandens kroppe.

Her skabte vi en relation, som var anderledes, og som vi kommer til at huske, netop fordi dette var en alternativ måde at møde hinanden på. Herved argumenterer vi for, at sanselige praksisser, også i uddannelsessammenhænge, kan have potentiale for videnskaben generelt - altså ikke kun for individet selv. Ved at skabe sanselige alternativer åbnes der op for en ny måde at forstå sig selv, hinanden og verden på. Herved kan der opnås ny viden.

Konklusion

SHH har til mål at skabe et sensuous society, hvori det sanselige tildeles stor værdi. Gennem kunstneriske praksisser ønsker de at udfolde og træne menneskets sanselighed i mødet med verden. Dette sker i forlængelse af ABR's udvikling, der ud fra Rollings teori belyser

kunstbaseret-researchs' potentiale. Dette potentiale kan ikke kun være med til at udvide de måder forskning skabes på, men også for den måde, vi forstår verden på.

SHH ønsker at arbejde med det sanseliges potentiale til at skabe forbundethed. Dette sker via en kropslig læring gennem udforskningen af det sanselige. Gennem vores feltarbejde har vi oplevet, hvordan dette kommer til udtryk i praksis. SHH er blevet et mulighedsrum, hvor kropslige og sanselige ind- og udtryk bliver prioriteret. Vi ser ud fra vores undersøgelse af SHH, hvordan dette potentiale kommer til udtryk hos deltagerne, og hvordan det har et forandringspotentiale for det enkelte individ. Det ses ligeså i måden, hvorpå SHH's deltagere reflekterer over, hvordan de længes efter sanselighed. Når en deltager skriver: "I long for this" (Julie, bilag 4), bliver det tydeligt at sanseligheden, samt de væremåder og overvejelser SHH muliggør, har et potentiale for deltagerne. Gennem analysen af notesbøgerne finder vi flere eksempler på en velvillighed til en ny måde at interagere med sig selv og andre på. I den forbindelse implementeres en større sanselighed.

Ud fra analysen af vores empiri kan vi konkludere, at SHH benytter sig af forskellige performance-greb som medvirker til, at beboere i hjemmet oplever en følelse af anden-verdenslighed. Denne anden-verdenslighed har både frembragt positive og negative reaktioner fra beboere. Gennem notesbøgerne har vi kunne se, at nogle deltagere har set performancen som et frirum fra hverdagen, hvor andre har oplevet den som grænseoverskridende og overvældende. Endvidere kan vi gennem vores indsamlede empiri, samt brugen af Fischer-Lichtes teori, konkludere at en performance bliver formet gennem gensidig påvirkning mellem performere og deltagere. Dette betyder at oplevelsen altid vil være foranderlig i tid og rum, alt efter hvem der deltager og i hvilken periode, man befinder sig i SHH.

Udover et individuelt forandringspotentiale har sanseligheden, ifølge Hallberg, også potentiale for at skabe en mere bæredygtig verden gennem en følelse af forbundethed.
I diskussionsafsnittet 'en økologisk forbundethed' diskuterer vi blandt andet, hvilket potentiale det sanselige har i denne sammenhæng. Vi ser på baggrund af vores refleksion, hvordan sanselighed og performance-greb skaber et mulighedsrum udenfor SHH. Det bliver i dette rum, at forbundethed har potentiale til at udvikle sig samt til at blive implementeret i det hverdagslige. Dette kræver dog en klarere definition på, hvordan man opnår en økologisk forbundethed. Da ville man bedre kunne implementere den i praksis - særligt i forbindelse med modarbejdelsen af den økologiske krise.

Selvom det ikke er muligt at vide, i hvilken grad det sanselige benyttes af de deltagende udenfor SHH, kan vi ud fra vores research og ABR se, at brugen af det sanselige begynder at vinde frem. Vi er af den overbevisning, at ABR, henført sanselig læring, kan være gavnlig, da den opprioriterer en anden måde at være i verden på, som ikke er styret af det rationelle og logiske. Altså har SHH's udforskning af det sanselige et potentiale til at ændre deltagernes verdensforståelse, og kan derved skabe en større forbundethed med hinanden og vores omgivelser.

Referenceliste

- Arlander, Barton, B., Dreyer-Lude, M., Spatz, B. (2018): *Performance as Research: Knowledge, Methods, Impact*. Routledge, London Fjernadgang: Taylor & Francis Group
- Eskildsen, Risbjerg K. (2020): *Humaniora? - En spørgende videnskabsteori*, Samfundslitteratur
- Fischer-Lichte, E. (2014): *The Routledge Introduction to Theatre and Performance Studies*, Taylor & Francis Group, London
- Garfield, M. (2020): "Gry Worre Hallberg: Det kunstneriske understøtter en bæredygtig verden", Kunsten.nu. Tilgået 24.9.21: https://kunsten.nu/journal/gry-worre-hallberg-det-aestetiske-understoetter-en-baeredygtig-verden/
- Hallberg, G. (2021): *Sensuous Society - Carving the path to a more sustainable future through aesthetic inhabitation stimulating ecologic connectedness,* University of Copenhagen, department of arts and culture, København
- Hallberg, G., Lawaetz, A., Krøgholt, I. (2013): "Sisters Academy - Et uddannelsessystem neddyppet i sanselighed", Peripiti, København
- Halkier, B. (2020): *Fokusgrupper*, 3. udgave, E-bog, Samfundslitteratur
- Hastrup, K. (2010): "Feltarbejde", *Kvalitative Metoder,* 1. udgave, s. 55-80, Hans Reitzels forlag, København
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2010). *Kvalitative Metoder i Organisations- og Ledelsesstudier.* København: Hans Reitzels Forlag
- Kamp, M. (2015): "Sanselig undervisning", s. 22-23, Asterisk nr. 73, Aarhus Universitet. Fjernadgang: https://dpu.au.dk/om-dpu/nyheder/nyhed/artikel/sanselig-undervisning
- Lindhardt. M. (2014). *Fænomenologien i Antropologien*. Tidsskriftet Antropologi
- Pink, S. (2009): *Doing Sensory Ethnography,* SAGE publications inc. London
- Poliakova, E. (2021): "Kunst på bæredygtige præmisser", Kunsten.nu. Tilgået 15.12.21: https://kunsten.nu/journal/kunst-paa-baeredygtige-praemisser/

- Rolling Jr., J. H. (2010): "A Paradigm Analysis of Arts-Based Research and Implications for Education", *Studies in Art Education: A Journal of Issues and Research*, vol. 51, s. 102-114, Routledge
- Senderovitz, Elisabeth Paja N. (2017): *The Hope of The Sensuous - An Exploration of The Critical Gaze and The Devoted Body*, Speciale hos Roskilde Universitet
- Sistershope.dk. Tilgået 14.12.21: http://sistershope.dk/
- Sistershope.dk/about. Tilgået 1.11.21: http://sistershope.dk/about/
- Sistershope.dk/sisters-hope-home. Tilgået 16.12.21 http://sistershope.dk/sisters-hope-home/
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010): "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode", *Kvalitative Metoder*, 1. udgave, s. 29-54, Hans Reitzels forlag, København